Н. С. ПОПОВА

АРИФМЭТИКӸ ЗАДАЧВЛӒ ДӒ УПРАЖНЬЭНЬӸВЛӒ

ТӸҤӒЛТЫШ ШКОЛЫШТЫ ТЫМЭНЬШӸВЛӒЛӒН

I
ЧӒСТЬӒ

УЧПЭДГИЗ · МОСКВА · 1937

Мар. г.
3-547/1

Н. С. ПОПОВА

АРИФМЭТИКӸ ЗАДАЧВЛӒ ДӒ УПРАЖНЬЭНЬӸВЛӒ

I ЧӒСТЬӒ

ТӸҤӒЛТӸШ ШКОЛЫН КЫМШЫ КЛАССЫШТЫ ТЫМЭНЬШӸВЛӒЛӒН

Рушлагӹц марлашкы
В. П. Пэтрова сӓрэн

ТӦРЛӸМӸ КЫМШЫ ИЗДАНЬЫ

РСФСР Наркомпрос йарыктэн Кырык-мары йӹлмӹшкӹ сӓрӹмӹжӹм Мароблоно йарыктэн

Гос. Публичная Б-ка в Ленинграде

Инв. № 2407

ГОСУДАРСТВЫН
УЧЭБНО-ПЭДАГОГИЧЭСКИ ИЗДАТЬЭЛЬСТВЫ
МОСКВА ★ 1937

ТЫМДЫШЫЛАН ПӒЛӒШ.

Тыҥӓлтӹш школын 3-шы дӓ 4-шӹ классвлӓштӹ тымэньӓш арифмэтикӹ учэбньык кок касслан ик учэбньык лӓктэш. Арифмэтикӹ задачвлӓан дӓ упражньэньӹвлӓан книгӓжӹ каждый класслан пасна лӓктэш.

Арифмэтикӹ учэбньыктон арифмэтикӹ задачвлӓан дӓ упражньэньӹвлӓан учэбньыквлӓ 3-шы дӓ 4-шӹ классвлӓштӹ тымэньмӹ арифмэтикӹ программы сэмӹнь ылыт.

Арифмэтикӹ задачвлӓдон упражньэньӹвлӓм дӓ арифмэтикӹ учэбньыкӹм профэссор И. Н. Кавунын анжыктымжыдон дӓ ӹштӓш палшымжыдон Н. С. Попова сирэн.

ПЫТÄРИШ ГЛАВА.

Ышышты 1000 йактэ пиштӹмäш дä лыкмаш.

1. Кäнгӹжӹм школы пионьэрвлäм лагэрӹш колтэн: ийуньын — 38 эдэмӹм колтэн, ийульын — 35 эдэмӹм дä августын — 32 эдэмӹм. Кäнгӹжӹм маньар пионьэр лагэрӹш каштын?

2. Походышкы кым пионьэр отрäд каштын. Кым отрäдӹштӹ цилäжӹ 136 эдэм ылын. Ик отрäдӹштӹ 48 пионьэр ылын, вэсӹштӹ — 46. Кымшы отрäдӹштӹ маньар пионьэр ылын?

3. Ик йӹрäнӹштӹ 49 *кг* кавштам погэнӹт, вэсӹштӹ 48 *кг*, кымшышты 51 *кг*, нӹлӹмшӹштӹ 52 *кг*. Нӹл йӹрäнӹштӹ маньар *кг* кавштам погэнӹт?

4. Кӹцкӹ садышты 92 *кг* кӹцкӹм погэнӹт: имäн шаптырым 37 *кг*, шим шаптырым 32 *кг*. Мол кӹцкӹжӹ йакшар шаптыр ылын. Маньар *кг* йакшар шаптырым погымы?

5.

41 + 28 + 19	85 — 29 — 35	37 + 48 + 63 + 52
16 + 47 + 34	93 — 56 — 13	45 + 69 + 31 + 55
26 + 58 + 74	137 — 65 — 47	189 — 26 — 19 — 40
85 + 77 + 15	123 — 56 — 33	265 — 87 — 60 — 25

6. Книгä тäпнäкӹн äкшӹ 3 тäнгä дä 56 копэк, короплььан — 39 копэк. Тäпнäк дä короплььа маньар оксааш ылыт?

7. Пумага тäрэш 49 копэкӹм тӳлэнӹт, чэрнила тäрэш 55 копэкӹм, кльэ тäрэш 45 копэкӹм дä кистӹчкӹ тäрэш 19 копэкӹм. Цилäжӹ маньар оксам шäвэнӹт?

8.

25 + 29	69 + 75	150 + 99	190 + 69
34 + 59	89 + 43	240 + 89	299 + 50
45 + 49	79 + 56	160 + 98	370 + 89
28 + 69	99 + 67	250 + 79	499 + 70

9. Тымэньäш тыӈäлмäшэш тымэньшӹвлäн 95 задачньӹк, 38 букварг дä 147 мол книгä ылын. Тымэньшӹвлäн цилäжӹ маньар книгä ылын?

10. Сирӹшäшлык хäдӹрвлäм нäлäш 315 тäӈäм школы плучайэн. 69 тäӈäэш тьэтрадьым дä 56 тäӈäэш чэрнилам дä порым нäлӹн. Школын маньар оксажы шäвӹдэ кодын?

11.

93 + 75	112 — 57	45 + 89	132 — 58
85 + 68	114 — 36	75 + 95	142 + 94
76 + 84	121 — 45	86 + 48	151 — 76
87 + 96	243 — 69	97 + 64	234 — 87

1000 йактэ сирэн пиштӹмäш дä лыкмаш.

12. Пӹтäриш пäтильэткӹ тыӈäлмӹ андак ик иштӹ 548 паровозым ӹштэн лыкмы. Пäтильэткӹ пӹтӹмäшэш план шоттон ик иштӹ 277 паровоз шукыракым ӹштэн лыкмыла ылын. Плангӹц утым 19 паровозым ӹштӹмӹ. Пäтильэткӹн остатка инжӹ маньар паровозым ӹштэн лыкмы?

13. Пӹтäриш пäтильэткӹ тыӈäлмӹ андак СССР-ӹштӹ 68 домны ровотайэн, Англиштӹ — мä донышнагӹц 288 домны шукырак ровотайэн. Пäтильэткӹ пӹтӹмäшэш СССР-ӹштӹ 34 домны шукэмӹн, Англиштӹ 300 домны чӹдэмӹн. Пäтильэткӹ пӹтӹмäшэш кыды сäндäлӹкӹштӹжӹ дä маньар домны шукы ровотайэн?

14.

438 + 249	260 + 175	355 + 248	354 — 170	904 — 569
506 + 309	273 + 240	204 + 569	527 — 180	702 — 398
864 — 436	352 + 163	197 + 309	737 — 364	400 — 205
616 — 307	248 + 272	386 + 298	840 — 576	800 — 569

15.

$138 + x = 295$	$x + 181 = 356$	$384 - x = 129$	$x - 230 = 167$
$179 + x = 400$	$x + 206 = 463$	$402 - x = 207$	$x - 318 = 238$
$267 + x = 520$	$x + 124 = 378$	$638 - x = 380$	$x - 442 = 365$
$384 + x = 632$	$x + 265 = 546$	$856 - x = 475$	$x - 529 = 384$

16. Магазинӹштӹ 16 *м* дä 75 *см* ош пумажныйым, 8 *м* дä 50 *см* сатиным дä пальтодон костьумаш матьэрим нäлмӹ. Цилäжӹ 34 мэтрӹм нäлмӹ. Пальтодон костьумлан маньар мэтр матьэрим нäлмӹ?

17. Ровотницӹ 3 *кг* тыгыр мышмы шавыньым нӓлӹн. Икӓнӓ мышмашэш 1 *кг* дӓ 150 *г* шавыньым пӹтӓрэн, вэскӓнӓ — 750 граммым. Шавыньжы маньары кодын?

1000 йактэ ик знакан числаэш шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш.

18. Колхозгӹц киндӹ оптымы вӓрӹшкӹ пӹтӓриш шэстидньэвкӹн 3 *т* дӓ 135 *кг* ыржам, 1 *т* дӓ 360 *кг* шӹльӹм нӓҥэнӹт; вэс шэстидньэвкӹн ыржам пэрви нӓҥэмӹгӹц 7 гӓнӓ шукым дӓ шӹльӹм 2 *т* дӓ 280 *кг* шукым нӓҥэнӹт. Кок шэстидньэвкӹштӹжӹ колхоз цилӓжӹ маньар киндӹм сдайэн?

19. Йажо колхозньык ик иштӹ 225 пӓшӓгэчӹм вазыктэн, худа колхозньык тӹдӹнгӹц 3 гӓнӓ чӹдӹм, анзыц кэшӹ ударньык худа колхозньыккӹц 5 гӓнӓ шукым вазыктэн. Ударньык ик иштӹ маньар пӓшӓгэчӹм вазыктэн?

20. Колхозым ӹштӹмӹ ин ик пӓшӓгэчэш 40 копэкӹм тӱлэнӹт, кок и эртӹмӹкӹ тӹнӓмшӹ дорцын 5 пай шукым тӱлэнӹт. Тэҥэ тӱлӹмӓштӹ ик колхозньык 270 кэчӹм вазыктэн, вӓтӹжӹ — 3 гӓнӓ чӹдӹм. Нӹнӹн ик цӓш доходышты маханьы?

21.

70·3	17·5	160·4	114·7	108·6
60·7	29·6	180·5	126·5	107·9
80·6	45·9	230·4	274·3	206·4
90·8	56·7	280·3	368·2	305·3

22.

360:6	426:6	510:3	728:4	200:8
560:7	248:8	560:4	846:6	500:4
370:5	384:6	660:5	936:4	700:4
450:6	581:7	750:6	945:5	1 000:8

23. 6 *м* дӓ 5 *см* кытан хаҥадон книгӓвлӓ оптымы шкапэш 6 пӧлицӓм дӓ 2 икань тӧҥӹлӹм ӹштэнӹт. Каждый пӧлицӓлӓн 9 *дм* дӓ 5 *см* хаҥа кэрӓл лин. Каждый тӧҥӹлӹшкӹ маханьлаштык хаҥа пырэн?

24. 8 *м* мӹньэргӹц экскурсишкӹ кашмы мэшӓквлӓм ыргат. 2 мэшӓк ыргаш 1 *м* дӓ 8 *см* кэлэш. 12 мэшӓкӹм ыргэнӹт. Маньар мэтр мӹньэр кодын?

25.	1 т. 50 к.·7	2 т. 37 к.·4	3 т. 25 к.·3
	5 т. 60 к.:4	7 т. 45 к.:5	9 т. 38 к.:7
26.	6 *м* 4 *дм*·7	17 *м* 50 *см*·3	34 *км* 170 *м*·4
	4 *дм* 3 *см*·8	8 *м* 43 *см*·7	23 *км* 130 *м*·6
27.	34 *м* 5 *дм*:5	2 *м* 32 *см*:4	24 *км* 640 *м*:8
	47 *дм* 4 *см*:6	7 *м* 56 *см*:9	35 *км* 42 *м*:7
28.	3 *кг* 220 *г*·4	18 *кг* 420 *г*:6	9 *т* 140 *кг*·5
	2 *кг* 145 *г*·5	24 *кг* 368 *г*:8	56 *т* 658 *кг*:7

Тöроголаш дä квадрат.

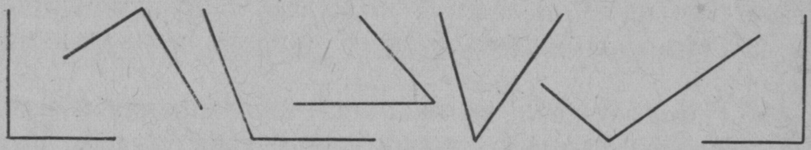

29. Ти фигурвлä лошты тöр оголвлäм, кашар оголвлäм дä кымда оголвлäм анжыктыда.

30. Тьэтрадьэштä махань-шон оголвлäм, кыцэ-шон пиштэн мимӹлä чэртьэн анжыда.

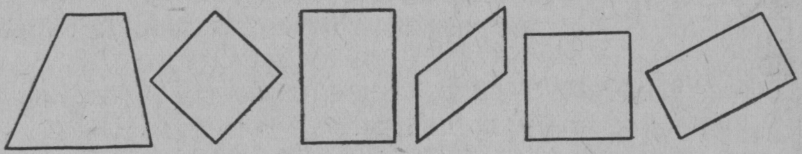

31. Ти фигурвлä лошты тöроголашвлäм дä квадратвлäм анжыктыда. Мол фигурвлäжӹм малын тöроголашвлä äль квадратвлä манаш акли?

32. Квадратым чэртьӹдä. Вэлжӹ 5 *см* лижӹ.

33. Тöроголашым чэртьӹдä. Кытшы 7 *см*, торэшӹжӹ 5 *см* лижӹ.

34. Совхозышты тöроголаш форман кӹцкӹвичӹм кӹртниваштырдон пичäш кэлэш. Кӹцкӹвичӹн кытшы 250 *м*, торэшӹжӹ 155 *м*. 5 *м* кытэш 3 мäҥӹм шагалтат. Кӹцкӹвичӹм пичäш цилäжӹ маньар мäҥӹ кэлэш?

35. Тöроголаш форман кавштавичӹм йӹрвäш пичӹмӹ. Кавштавичӹн кытшы 150 *м*, цилä пичӹжӹ 470 *м*. Кавштавичӹн торэшӹжӹ маньар мэтр?

36. Тöроголашын нӹл вэлжӹн кытшы 420 *м*. Торэшӹжӹ 90 *м*. Тöроголашын кытшы маньар мэтр?

Тӧроголан фигурвлӓм масштабтон чэртьӹмӓш.

37. Тьэтрадьын кытшым дӓ торэшӹжӹм сантимэтрӓн линьэйкадон висӹдӓ. Маньар сантимэтр дӓ маньар миллимэтр лиэш, сирӹдӓ.

38. Миллимэтрвлӓшкӹ тыгыдэмдӹдӓ: 3 *см*; 5 *см*; 2 *дм*; 4 *дм*; 9 *дм*; 7 *дм*; 1 *см* дӓ 5 *мм*; 3 *см* дӓ 8 *мм*; 6 *см* дӓ 2 *мм*; 8 *см* дӓ 5 *мм*; 2 *дм* дӓ 3 *см*; 3 *дм* дӓ 7 *см*; 5 *дм* дӓ 4 *см*; 7 *дм* дӓ 2 *см*; 4 *дм* дӓ 5 *мм*.

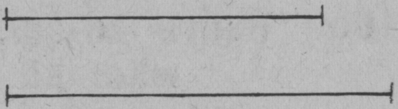

39. Шалдыра висӓвлӓшкӹ сӓрӹдӓ: 20 *мм*; 40 *мм*; 55 *мм*; 65 *мм*; 150 *мм*; 230 *мм*; 340 *мм*; 560 *мм*; 720 *мм*; 480 *мм*; 610 *мм*; 930 *мм*; 890 *мм*.

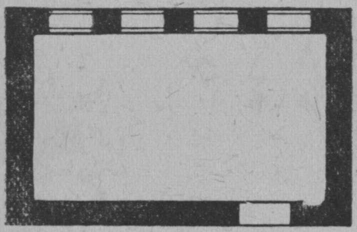

40. Рэльсвлӓн кытыштым чэртьэн анжыктымы; 2 мэтр вӓрэш 1 сантимэтрӹм нӓлмӹ. Ти чэртьожышты ик миллимэтр маньар дьэцимэтрӹм анжыкта?

Ти чэртьожыштыш линивлӓн кытыштым тӧр висӹдӓ; рэльсвлӓн кытыштым масштабтон пӓлӹдӓ.

41. Планышты классын кыттон торэшӹжӹм висӹдӓ. 2 *м* вӓрэш 1 сантимэтрӹм нӓлдӓӓт, классын лачок ылшы кыттон торэшӹжӹм пӓлӹдӓ.

Масштабтон окньан дӓ амасан лачок ылшы торэшӹштӹм пӓлӹдӓ.

42. Планышты кудвичӹн кытшы 8 *см* дӓ 6 *мм*, торэшӹжӹ 6 *см* дӓ 4 *мм*. 10 *м* вӓрэш 1 сантимэтрӹм нӓлмӹ. Масштабтон кудвичӹн лачок ылшы кытшым дӓ торэшӹжӹм пӓлӹдӓ.

43. Спортплощадкын кытшы 96 *м*, торэшӹжӹ 72 *м*. Планышты 10 *м* вӓрэш 1 сантимэтрӹм нӓлмӹ. Планышты площадкын кытшы дӓ торэшӹжӹ кыдын кыташвлӓ лит?

44. Кавштавичӹн кытшы 30 *м*, планышты гӹнь ти кавштавичӹн кытшы 6 *см* вэлэ. Кавштавичӹ план махань масштабтон ӹштӹмӹ?

45. Садвичӹ тӧроголаш форман ылэш. Кытшы 86 *м*, торэшӹжӹ 48 *м*. 10 *см* вäрэщ 1 сантимэтрӹм нäлäш дä ти садвичӹн планжым чэртьäш.

46. 1 *а* квадрат участкан вэлжӹ 10 *м*. 10 *м* вäрэш 1 сантимэтрӹм нäлäш дä ти участкан планжым чэртьäш.

47. 1 *а* квадрат участкан вэлжӹ 100 *м*. 10 вäрэш 1 сантимэтрӹм нäлäш дä ти участкан планжым чэртьäш.

1000 йактэ 10-эш, луанвлäэш шукэмдӹмäш дä пайылымаш.

48. 4 йӹрäнӹштӹ 180 *кг* кавштам погэнӹт. 10 тэхэнь йӹрäнӹштӹ маньар *кг* кавштам погаш лиэш?

49. Столовыйышты 10 кэчӹштӹ 240 *кг* турим, 170 *кг* кавштам дä 120 *кг* мол овощвлäм пӹтäрэнӹт. Столовыйышты кэчэш маньар *кг* овощ пӹтэн?

50.

15·10	56·10	40:10	350:10	200:10
17·10	75·10	80:10	480:10	300:10
30·10	97·10	100:10	540:10	600:10
40·10	100·10	120:10	760:10	1000:10

51. Трамвай бильэтӹн äкшӹ 15 копэк. 30 экскурсантлан бильэтӹм нäлäш кэлэш. Экскурси вуйлалтышы 5 тäҥäм пуа дä сдачым маньарым плучайа?

52. Сбэркассышкы пиштӹмӹ каждый тäҥä ик иштӹ 3 коп. доходым пуа. 90 тäҥä 3 иштӹ маньар доходым канда?

53.

4·40	15·20	23·30	24·30	18·50	20·20
6·70	17:30	27·20	26·30	22·40	30·30
8·60	16·40	29·20	28·30	33·30	40·20
9·80	19·50	36·20	25·40	35·20	20·50

54.

240:20	360:30	480:40	560:80	600:20	200:40
260:20	390:30	630:30	640:80	800:20	300:50
440:20	420:20	460:20	720:80	800:40	400:80
620:20	450:30	960:30	810:90	900:30	300:60

1000 йактэ кок знакан числаэш шукэмдӹмäш дä пайылымаш.

I.

55. ФЗУ школышты тымэньцӹ ик тӹлзӹштӹ 36 тäҥäм плучайа. Качмы тäрэш дä трамвай бильэт тäрэш ик иштӹ 148 тäҥä дä 80 копэкӹм кычэн кодэнӹт. Тӹ тымэньшӹн мол вäрэ шäвäшӹжӹ ик иштӹ маньар окса кодэш?

56. Кымшы классышты 35 тымэньшӹ. Зайом сылаш каждый тымэньшӹ 25 копэкӹм пуэн. Нӹлӹмшӹ классыштыш ӹрвэзӹвлä 2 тäҥä дä 85 копэкӹм тӹшэц утларак погэнӹт. Нӹлӹмшӹ классышты цилäжӹ маньар оксам погэнӹт?

57.

11·12	18·22	13·25	23·31	32·21	52·11
12·13	17·25	24·17	25·34	33·22	56·13
14·15	16·32	27·23	26·25	41·17	63·12
15·16	19·34	29·25	28·23	54·15	68·14

58. Проста тьэльэграмм колтымы годым, ик шамак тäрэш 20 копэкӹм тӳлäт. Тьэльэграмм пумы äкшӹ 40 копэк. 15 шамакан тьэльэграмм колташ маньар окса кэлэш?

59. Срочный тьэльэграмм колтымы годым, государствэнный учрэждьэньӹвлä ик шамак тäрэш 45 копэкӹм тӳлäт. Тэльэграмм пумы äкшӹ — 40 копэк. 18 шамакан тьэльэграмм колташ маньар окса кэлэш?

II.

60. Прохот ик цäшӹштӹ 18 киломэтрӹм кэнäт, цилäжӹ 378 киломэтрӹм кэн. Тӹ жэпӹнок вэс прохот 420 киломэтрӹм кэн. Вэс прохотшы ик цäшӹштӹ маньар киломэтрӹм кэн?

62.

220:11	510:17	700:14	420:21	720:24
360:12	540:18	640:16	480:24	840:21
480:16	600:15	720:18	560:28	960:32
560:14	720:12	840:12	630:21	980:49

63.

264:12	576:18	672:16	441:21	768:24
368:16	630:15	756:18	480:15	882:21
588:14	732:12	852:12	483:23	992:32
544:17	742:14	651:21	588:28	966:46

64. Ик колцам ӹштäш 4 *см* дä 6 *мм* кӹртниваштыр кэлэш. Кӹртниваштыр арагӹц 18 колцам ӹштэнӹт дä 15 *см* утэн кодын. Маньар кӹртниваштыр ылын?

65. 90 *см* кыташ кӹртниваштыр арагӹц 12 отвӧркӹм ӹштэнӹт. Вара эчэ 5 отвӧркӹм ӹштэнӹт. Цилäжӹ маньар кӹртниваштырым пӹтäрэнӹт?

66.

3 *см* 6 *мм*·14	2 *см* 4 *мм*·16	4 *см* 3 *мм*·10
6 *см* 8 *мм*·12	4 *см* 7 *мм*·14	3 *см* 2 *мм*·30
18 *см* 2 *мм*:13	35 *см* 7 *мм*:17	55 *см*:10
37 *см* 5 *мм*:15	57 *см* 6 *мм*:18	51 *см*:30

1000 йактэ кым знакан числаэш пайылымаш.

67. Ик опытный участкаэш 225 *кг* тыгыды пӹрцӹм ӱдэнӹт, вэс участкаэшӹжӹ — 125 *кг* шалдыра пӹрцӹм ӱдэнӹт. Пӹтäриш участкагӹц 900 *кг* пӹрцӹм погэнӹт, вэсӹгӹц — 1 000 *кг*. Каждый участкашты ӱдӹмӹ готшыгӹц маньар гäнä шукы пӹрцӹм погымы?

68. Вӹт вäкш ик цäшӹштӹ 516 *кг* пӹрцӹм йаҥышта. Ик поставыжы цäшӹштӹ 144 *кг*, молжы 124 *кг* рäдӹ йаҥыштат. Маньар поставан вäкш ылэш?

69. Ик ровочый тӹлзӹ йӹдэ 25 тäҥä рäдӹ 2 и дä 3 тӹлзӹ сбэркассышкы пиштэн миэн. Вэс ровочый тӹлзӹ йӹдэ 45 тäҥä рäдӹ 5 тӹлзӹ пиштэн. Кыды ровочыйжын сбэркассыш пиштӹм оксажы шукы дä маньар гäнä шукы?

70.

400:100	480:120	600:150	720:240
600:200	520:130	640:160	840:120
900:300	540:180	720:120	840:140
800:200	560:140	720:180	960:160

71.

336:112	369:123	868:124	630:126
452:113	504:126	750:125	640:128
575:115	768:128	635:127	650:325
464:116	645:129	903:129	1000:125

72. 100 *кг* 1 *ц* ылэш. 1 тоннышты маньар цэнтньэр?

73. Халашкы вагон йӹдэ 165 *ц* рäдӹ оптэн 495 *ц* турим кандэнӹт. Вара эчэ 330 цэнтньэрӹм кандэнӹт. Халашкы маньар вагон турим кандэнӹт?

1000 йактэ цилӓ дьэйствидон рэшӹмӹ задачвлӓ.

74. Колхозын ик нырышты 152 *т* дӓ 8 *ц* ыржам погэнӹт, вэс нырышты 85 *т* дӓ 5 *ц* тӹшэц шукыракым. Погым ыржагӹц 45 *т* дӓ 5 цэнтньэрӹм вырлыклан кодэнӹт. 65 *т* дӓ 6 цэнтньэрӹм государствылан сдайэнӹт. Мол ыржажым пӓшӓгэчӹвлӓэш шӓлӓтэнӹт. Маньар ыржам пӓшӓгэчӹвлӓэш шӓлӓтэнӹт?

75. Колхоз кӹлтэ шимӹ машинӓм 240 тӓӈӓэш нӓлӹн. Кым пайышты ик пай оксажым нӓлмӹ годым тӱлэн, 75 тӓӈӓм пэл тӹлзӹ эртӹмӹкӹ тӱлэн дӓ котшыжым тӹлзӹ эртӹмӹкӹ тӱлэн. Тӹлзӹ эртӹмӹкӹ колхоз маньар оксам тӱлэн?

76. Имнидон кӹлтэ шимӹ машинӓэш шимӹ годым 4 цӓшӹштӹ 560 *кг* пӹрцӹм шиӓш лиэш, эльэктричэствыдон кӹлтэ шимӹ машинӓэш шимӹ годым пэл цӓшӹштӹ 700 *кг* пӹрцӹм шиӓш лиэш. Эльэктричэствыдон шимӹ машинӓ имнидон шимӹ машинӓгӹц маньар гӓнӓ йӹлэ ровотайа?

77. Йэдиноличньӹк 5 гэктаргӹц 40 *ц* дӓ 80 *кг* ыржам погэн. Колхозышты 76 гэктаргӹц 836 *ц* ыржам погэнӹт. Колхозышты 1 гэктаргӹц лӓкшӹ урожай йэдиноличньӹкӹнгӹц маньар шукы?

78. 10 *т* ӹлӹкшӹ шудыгӹц 25 *ц* кукшы шуды лӓктэш. Ик сӓрӓнӹштӹ 120 *т* шудым салэнӹт, вэс сӓрӓнӹштӹ 230 тонным. Тинӓр ӹлӹкшӹ шудыгӹц маньар кукшы шуды лӓктэш?

79. Колхоз, химичэски пышкыдэмдӹмӓшӹм кычылташ тӹӈӓлмэшкӹжӹ, 18 гэктаргӹц 630 *ц* кльэвӹрӹм нӓлэш ылын. Пышкыдэмдӹмӹкӹ тӹ вӓргӹцок 738 *ц* кльэвӹрӹм нӓлӹнӹт. Ик гэктарыштыш кльэвӹр лӓктӹш маньары шукэмӹн?

80. Совхозышты 1 гэктаргӹц 328 *кг* итӹнӹм погэнӹт дӓ цилӓжӹ 984 *кг* лӓктӹн. Йэдиноличньӹк тэхэнь вӓргӹцок 645 *кг* итӹнӹм погэн. Совхозышты 1 гэктаргӹц лӓкшӹ итӹн йэдиноличньӹкӹнгӹц маньар *кг* шукы?

81. Шалдыра пӹрцӹм ӱдӹмӹ годым 1 гэктаргӹц 16 *ц* шӓдӓӈӹ лӓктэш, икпоратка пӹрцӹм ӱдӹмӹ годым — 12 *ц*, тыгыды пӹрцӹм ӱдӹмӹ годым — 8 *ц*. 36 гэктарэш икпоратка пӹрцӹм ӱдӹмӹ, 24 гэктарэш — тыгыды пӹрцӹм. Тинӓр гэктаргӹц лӓкшӹ пӹрцӹм плучайаш манын, шалдыра пӹрцӹм маньар гэктарэш ӱдӓш кэлэш?

82. Киндӹм ныргӹц цымырымы годым ик бригады 3 кэчӹштӹ 29 *т* дä 4 *ц* пӹрцӹм шин лыктын; вэс бригады 5 кэчӹштӹ — 44 *т* дä 5 цэнтньэрӹм. Ик бригадыжы вэс бригадыгӹц маньар шукы пӹрцӹм кэчэш шин лыктын?

83. Колхоз клублан 352 тäҥääш мэбэльӹм ӹштäш пуэнӹт. 65 тäҥääш газэтӹм сылэнӹт дä эчэ книгäвлäм нäлынӹт. Цилäжӹ 492 тäҥäм шäвэнӹт. 25 книгä тäрэш 15 тäҥäм тӱлӹмӹ ылын гӹнь, цилäжӹ маньар книгäм нäлмӹ ылын?

84. Кок шкапышты 270 книгä. Ик шкапышты вэс шкапыштышкӹц 30 книгä шукы. Шкап йӹдэ маньар книгä?

85. Книгä кортушкажыгӹц 95 копэк шэргӹрäк, кортушкаан книгäн äкшӹ 1 тäҥä дä 25 копэк. Книгä дä кортушка пасна-пасна маньараш ылыт?

86. Колхоз столовыйлан 10 тäҥä дä 30 копэкэш вӹт бакым дä ик дьужын крушкам нäлӹнӹт. Бакын äкшӹ цилä крушка äккӹц 5 тäҥä дä 50 копэк шэргӹ. Ик крушка маньараш?

87. Мӱ оптымы банкын лэлӹцшӹ 500 *г*. Мӱ лэлӹцшӹ банкы лэлӹцкӹц 160 *г* шукырак. Мӱ дä банкы пасна-пасна маньар лэлӹцäн ылыт?

1000000 йактэ номырлымаш.

I.

88. 1 сантимэтрӹштӹ маньар миллимэтр? 1 дьуймышты? 1 мэтрӹштӹ?

89. 10 мэтрӹштӹ маньар миллимэтр? 100 мэтрӹштӹ? 1 киломэтрӹштӹ?

90. Иктӹвлäм лу йактэ лыдаш кэлэш; лувлäм шӱдӹ йактэ; шӱдӹвлäм тӹжэм йактэ; тӹжэмвлäм лу тӹжэм йактэ; лу тӹжэмвлäм шӱдӹ тӹжэм йактэ; шӱдӹ тӹжэмвлäм мӹллион йактэ.

91. 1 киломэтрӹштӹ маньар мэтр? Ик миллимэтрӹштӹ маньар гäнä тӹжэм миллимэтр?

Мӹллионышты маньар гäнä 10 тӹжэм? 100 тӹжэм?

92. Вэс статьан кэлэсӹдä: 3 лу тӹжэм; 3 шӱдӹ тӹжэм 5 лу тӹжэм; 5 шӱдӹ тӹжэм.

93. Вэс статьан кэлэсӹдä: 6 шӱдӹ тӹжэм 8 лу тӹжэм 4 тӹжэм; 9 шӱдӹ тӹжэм 5 лу тӹжэм; 7 шӱдӹ тӹжэм 8 тӹжэм; 6 лу тӹжэм 3 тӹжэм.

94. Рисункышты анжыктымы гань шотайымы таблицӹм рисуйыда. Таблицэш сирэн анжыктымы числавлӓм лытта. Ти числавлӓм таблицӹгӹц паснаок сирӹдӓ.

Мӹллион-влӓ	Шӱдӹ тӹжэмвлӓ	Лу тӹжэмвлӓ	Тӹжэмвлӓ	Шӱдӹвлӓ	Лувлӓ	Иктӹвлӓ
	6					
	5	3				
	4	8	6			
	7		5			
1						

95. Шотайымы таблицэштӓ тэхэнь числавлӓм сирӹдӓӓт, лытта: 3 шӱдӹ тӹжэм 5 лу тӹжэм 7 тӹжэм; 2 шӱдӹ тӹжэм 8 лу тӹжэм; 2 шӱдӹ тӹжэм 8 тӹжэм; 6 шӱдӹ тӹжэм 4 лу тӹжэм 9 тӹжэм. Ти числавлӓм таблицӹгӹц паснаок сирӹдӓ. Шэршотэш пиштэн анжыда.

96. Цифрвлӓдон сирӹдӓ: вӹцшӱдӹ тӹжэм; вӹцлӹ тӹжэм; вӹцшӱдӹ коклы тӹжэм; вӹцшӱдӹ шӹм тӹжэм. Ти числавлӓм шэршотэш пиштӹдӓ.

97. Лытта: 4 000; 24 000; 245 000; 80 000; 380 000; 400 000; 250 000; 206 000.

98. Тӹжэмдон лытта: 2 000-гӹц 10 000 йактэ; 90 000-гӹц 100 000 йактэ; 980 000-гӹц 1 000 000 йактэ.

II.

99. Ти числавлӓм шотайымы таблицэш сирӹдӓ дӓ лытта: 1 тӹжэм 6 шӱдӹ 8 лу 4 иктӹ; 2 тӹжэм 5 шӱдӹ 8 лу; 1 тӹжэм 7 лу 3 иктӹ; 2 тӹжэм 8 шӱдӹ; 2 тӹжэм 8 лу; 2 тӹжэм 8 иктӹ. Ти числавлӓм таблицӹгӹц пасна сирӹдӓ. Нинӹм шэршотэш пиштӹдӓ.

100. Цифрвлӓдон сирӹдӓ: кым тӹжэм кокшӱдӹ кутлу нӹлӹт; кым тӹжэм кокшӱдӹ кутлу; кым тӹжэм кутлу нӹлӹт; кым тӹжэм кокшӱдӹ нӹлӹт; кым тӹжэм нӹлӹт; кым тӹжэм кокшӱдӹ; кым тӹжэм кутлу. Ти числавлӓм шэршотэш пиштӹдӓ.

101. Лытта: 6 000; 6 300; 6 370; 6 070; 6 375; 6 305; 6 075; 6 004; 5 400; 5 040; 5 004. Ти числавлӓм шэршотэш пиштӹдӓ.

102. Ти числавлӓгӹц иктӹ чӹдӓн числавлӓм кэлэсӹдӓ: 1 000: 2 000; 3 500; 7 000; 4 020; 4 200.

103. Ти числавлӓ вӹкӹ 5-м иктӹн-иктӹн пиштӹдӓ: 995; 1 095; 3 995; 6 095.

104. Ти числавлӓгӹц 5-м иктӹн-иктӹн лыкта: 1 304; 2 404; 5 004; 8 004.

III.

105. Цифрвлӓдон сирӹдӓ: коклы вӹц тӹжэм кӓндӓкшӳдӹ нӹллӹ кымыт; кымлы тӹжэм кӓндӓкшӳдӹ кӓндӓкшӹ; шӳдӹ кутлу кым тӹжэм кокшӳдӹ шӹмлу ӹндэкшӹ; кутшӳдӹ нӹллӹ кок тӹжэм нӹлшӳдӹ; кӓндӓкшӳдӹ нӹл тӹжэм вӹцлӹ; кымшӳдӹ шӹм тӹжэм кӓндӓкшӹ; кокшӳдӹ нӹллӹ тӹжэм кымшӳдӹ; шӹмшӳдӹ кымлы тӹжэм луатвӹзӹт. Ти числавлӓм шэршотэш пиштӹдӓ.

Мӹллион-влӓ.	Шӳдӹ тӹ-жэмвлӓ	Лу тӹжэм-влӓ	Тӹжэмвлӓ	Шӳдӹвлӓ	Лувлӓ	Иктӹвлӓ
		5	4	3	2	7
		3	5	2		
		6	7		8	
		4	2			3
	5	7	2	8	4	1
	3	9		7	6	
	2	1			9	4
	6		8	3		5
	4				7	2
1						

106. Шотайымы таблицэш сирӹмӹ числавлӓм лытта. Нинӹм таблицӹгӹц пасна сирӹдӓ.

107. Лытта: 26 800; 37 050; 40 607; 50 008; 126 703; 230 960; 400 070; 508 004; 800 009; 1 000 000. Ти числавлӓм шэршотэш пиштӹдӓ.

108. Ти числавлӓгӹц иктӹ чӹдӹ ылшан числавлӓм кэлэсӹдӓ: 10 000; 26 000; 30 900; 74 000; 100 000; 270 000; 408 000; 900 000; 1000 000.

109. Ти числавлӓ вӹкӹ 6-м иктӹн-иктӹн пиштӹдӓ: 994; 1 994; 29 994; 99 994; 199 994; 999 994.

110. Ти числавлӓгӹц 4-м иктӹн-иктӹн лыкта: 40 803; 10 003; 37 003; 200 003; 100 003; 590 003.

111. Ти числавлӓштӹ маньар иктӹ, лу, шӳдӹ, тӹжэм, лу тӹжэм: 52 672; 37608; 42064; 70860; 63 005; 60 087; 40 509?

112. Ти числавлӓштӹ маньар иктӹ, лу, шӳдӹ, тӹжэм, лу тӹжэм, шӳдӹ тӹжэм: 128 567; 207 309; 456 800; 285 007; 309 854; 800 062?

113. Ти числавлӓм лу тӹжэмэш, тӹжэмэш, шӳдэш, луэш, иктэш айырыда: 32 567; 28 564; 39 804; 40 569; 70 800; 20 930; 67 080.

114. Ти числавлӓм шӱдӹ тӹжэмэш, лу тӹжэмэш, тӹжэмэш, шӱдэш, луэш, иктэш айырыда: 145 789; 320 673; 280 456; 607 804; 405 007; 870 035.

115. Мэтрвлӓшкӹ тыгыдэмдӹдӓ: 2 *км* 720 *м*; 3 *км* 60 *м*; 4 *км* 85 *м*; 25 *км* 650 *м*; 30 *км* 800 *м*; 70 *км* 95 *м*.

116. Километрвлӓшкӹ сӓртӹдӓ: 1 860 *м*; 2 700 *м*; 32 650 *м*; 20 860 *м*; 25 080; 40 064 *м*.

117. Граммвлӓшкӹ тыгыдэмдӹдӓ: 1 *кг* 520 *г*; 20 *кг* 600 *г*; 3 *кг* 80 *г*; 1 *кг* 45 *г*; 17 *кг* 500 *г*; 28 *кг* 750 *г*; 30 *кг* 900 *г*.

118. Килограммвлӓшкӹ сӓртӹдӓ: 3 645 *г*; 2 760 *г*; 2 803 *г*; 52 000 *г*; 20 860 *г*; 350 070 *г*; 74 065 *г*.

119. Килограммвлӓшкӹ тыгыдэмдӹдӓ: 3 *т* 256 *кг*; 7 *т* 804 *кг*; 9 *т* 80 *кг*; 10 *т* 150 *кг*; 12 *т* 60 *кг*; 20 *т* 810 *кг*; 13 *т* 64 *кг*.

120. Тонныվлӓшкӹ сӓртӹдӓ: 2 654 *кг*; 7 506 *кг*; 8 400 *кг*; 15 802 *кг*; 20 650 *кг*; 35 040 *кг*; 50 000 *кг*.

121. Ти числавлӓштӹ цилӓжӹ маньар шӱдӹ тӹжэм, маньар лу тӹжэм, маньар тӹжэм, маньар шӱдӹ, маньар лу: 28 375; 36 840; 48 050; 60 830; 29 605; 40 570; 175 842; 208 406; 360 720?

Шукы знакан числавлӓм пиштӹмӓш.

122. Москвашкы октьӓбр тӹлзӹн 5 123 *т* турим кандымы, нойӓбрӹн октьӓбр дорц 1 312 *т* шукым дӓ дьэкабрын нойӓбр дорц 314 *т* шукым. Москвашкы дьэкабр тӹлзӹн маньар *т* турим кандымы?

123.

3 412 + 5 264	21 513 + 4 274	5 223 + 13 542
4 126 + 3 851	14 225 + 3 352	3 415 + 24 173
5 107 + 2 842	23 400 + 2 399	5 300 + 13 475
6 238 + 3 510	10 809 + 7 060	4 009 + 24 890

124. Колхоз лимӹ ин тӹдӹн дохотшы 11 207 тӓҥӓ ылын. Ик и эртӹмӹкӹ 1 208 тӓҥӓ дохотшы шукэмӹн, вэс и эртӹмӹкӹ эчэ 2 109 тӓҥӓ шукэмӹн. Кымшы иштӹ колхозын дохотшы маньар тӓҥӓ ылын?

125. Киндӹ оптымы вӓрӹштӹ кэчӹ мычкы 8 576 *ц* шожым прнимайымы, шожгӹц 974 *ц* шукырак ыржам, ыржагӹц 395 *ц* шукырак шӹльӹм. Кэчӹ мыч маньар *ц* киндӹм прнимайымы?

126.

1 309 + 3 406	13 247 + 4 508	4 213 + 3 569
5 308 + 2 465	24 804 + 3 179	2 726 + 3 264
1 247 + 5 408	33 646 + 3 207	5 138 + 2 456
12 405 + 23 217	43 508 + 5 265	34 643 + 4 248

127.

2 048 + 7 091	4 916 + 1 562	1 917 + 2 968
6 083 + 1 546	4 835 + 2 764	3 726 + 4 815
4 282 + 3 056	6 953 + 1 726	4 635 + 3 729
51 346 + 6 492	46 851 + 1 528	5 819 + 2 637

128. Ти примэрвлäм тьэтрадьэш дä шэршотэш рэшыдä:

27 397 + 52 436	5 276 + 3 487	173 496 + 2 859
45 279 + 23 469	6 789 + 5 678	267 879 + 13 867
17 348 + 41 562	8 475 + 4 966	508 487 + 26 798
51 381 + 24 089	7 568 + 6 798	659 378 + 48 687

129. Российыштӹ рэвольуци йактэ 58 500 *км* кӹртни корны ылын. Пӹтäриш пäтильэткӹ тӹҥäлмӹ андак СССР-ӹштӹ тӹнäмшӹ дорц 18 400 *км* шукырак ылын. Пäтильэткӹ пӹтӹмäшэш эчэ 9 300 *км* кӹртни корным ӹштэнӹт. СССР-ӹштӹ пӹтäриш пäтильэткӹ пӹтӹмäшэш маньар *км* кӹртни корны ылын?

130. Всэсойузный пионьэр сльотышты 2 595 ӹдӹр ылын, ӹрвэзӹвлäжӹ ӹдӹрвлäгӹц 1 548 шукы ылыныт. Сльотышты цилäжӹ маньар пионьэр ылын?

131. Ти счотым тьэтрадьышкыда сирэн нäлдä. Шотайыда дä итогшым пäлӹдä.

Счот

Мастьэрскойлан колтымы

Хäдӹр лӹмвлä	Шотшы	Äкшӹ		Цилäжӹ	
		Тäҥä	Копэк	Тäҥä	Копэк
1. Пила	2	3	45		
2. Стамэскы . . .	4	1	22		
3. Тавар	2	4	75		
4. Молот	2	2	85		
5. Пыда	5 *кг*	1	88		
6. Провылкы . . .	5 „	3	13		
Цилäжӹ . .					

132. Ти примэрвлӓм рэшӹдӓ. Провэрӓйэн лӓктӓ.

1 253	11 375	126 786	42 756
2 567	23 127	30 075	2 057
+ 3 259	+ 11 786	+ 3 715	+ 127 306
725	20 332	35 607	9 562

133.

315 т. 56 к.	52 *м* 70 *см*	21 *км* 300 *м*
+ 1 208 т. 99 к.	+ 43 *м* 90 *см*	+ 75 *км* 900 *м*
905 т. 5 к.	120 *м* 75 *см*	80 *км* 200 *м*

134.

52 *кг* 350 *г*	5 *т* 129 *кг*	17 *ц* 15 *кг*
+ 79 *кг* 500 *г*	+ 3 *т* 245 *кг*	+ 25 *ц* 35 *кs*
91 *кг* 250 *г*	10 *т* 752 *кг*	13 *ц* 50 *кг*

Шукы знакан числавлӓм лыкмаш.

135. Пӹтӓриш пӓтильэткӹ тӹҥӓлмӹ андак районышты 3 325 ӹрвэзӹ дӓ 3 112 ӹдӹр тымэньӓш каштыт ылын. Пӓтильэткӹ пӹтӹмӓшэш тӹ районышток 9 859 тымэньшӹ лин. Пӓтильэткӹ пӹтӹмӓшэш маньар тымэньшӹ шукэмӹн?

136.

6 843 — 3 622	24 230 — 13 110	28 403 — 17 402
7 985 — 4 582	18 406 — 5 203	39 062 — 6 042
15 674 — 3 651	37 058 — 15 036	70 486 — 20 383
24 656 — 4 234	50 674 — 20 534	82 570 — 62 430

137. СССР-ӹштӹ 1933 и 6 мартын 17 100 *т* чугуным дӓ чугунгӹц 1 200 *т* чӹдӹрӓкӹм вурсым шӹрӓтэнӹт. Тӹ кэчӹн цилӓжӹ маньар *т* мэталлым шӹрӓтэнӹт?

138. СССР-ӹштӹ пӹтӓриш пӓтильэткӹ тӹҥӓлмӹ андак 18 700 автомобиль дӓ 34 300 трактыр ылын. Пӓтильэткӹ пӹтӹмӓшэш 175 000 трактыр дӓ 70 000 автомобиль лин. Пӓтильэткӹ кыт мычкы маньар трактырым дӓ маньар автомобильӹм ӹштэн лыктынӹт?

139.

3 647 — 1 328	5 743 — 3 563	12 341 — 1 208
5 283 — 3 156	6 924 — 2 482	28 765 — 6 309
2 384 — 1 265	4 386 — 1 754	16 628 — 5 076
8 593 — 5 248	6 279 — 2 843	35 479 — 10 854

140.

16 584 — 4 867	6 821 — 4 356	62 231 — 3 549
52 738 — 3 295	7 238 — 5 672	82 122 — 17 637
268 291 — 5 367	45 722 — 3 645	352 435 — 24 789
154 316 — 7 085	61 318 — 7 542	423 536 — 74 837

141. Пӹтäриш пäтильэткӹ пӹтӹмäшэш Московски областьышты СВБ чльэн 733 000 ылын, Лэнинградски областьышты 263 000 чльэн чӹдӹрäк. Ти областьвлäштӹ цилäжӹ маньар чльэн ылын?

142. СССР-ӹштӹ 1928 ин 95 630 номыр газэтӹм дä „Безбожник“ журналым лыкмы ылын. 1931 ин 437 500 номыр газэт дä 199 500 номыр журнал лäктӹн. Газэтӹм дä журналым лыкмаш маньары шукэмӹн?

143.

4 600 — 1 307	16 500 — 4 307	23 000 — 2 007
5 800 — 2 608	28 400 — 7 208	34 000 — 3 008
8 502 — 5 306	76 008 — 4 095	70 008 — 40 073
9 401 — 6 209	87 007 — 4 063	80 007 — 50 065

144. Ти примэрвлäм тьэтрадьэш дä шэршотэш рэшӹдä:

37 002 — 15 087	40 000 — 7 654	300 001 — 125 789
65 004 — 24 375	50 004 — 6 945	500 003 — 238 496
80 006 — 57 642	170 000 — 48 263	800 002 — 568 948
190 005 — 64 723	240 006 — 12 689	1 000 000 — 999 999

145.

$37\,900 + x = 108\,360$	$67\,543 - x = 20\,974$
$120\,873 + x = 207\,009$	$278\,400 - x = 165\,803$
$x + 65\,432 = 90\,846$	$x - 58\,320 = 97\,654$
$x + 27\,008 = 170\,649$	$x - 350\,045 = 165\,700$

146. Ти таблицӹм лытта. 1 октьäбрэш котшым пäлӹдä. Отвэтӹм пиштэн дä лыктын провэрäйӹдä.

Сэнтьäбрӹн продуктвлäм шäвӹмӹ отчот.

	Пай *кг* шоттон	Лашаш *кг* шоттон	Шӹрäш *кг* шоттон	Ӱ *кг* шоттон	Тури *кг* шоттон	Кавшта *кг* шоттон	Шӹшэр *л* шоттон	Охыра *кг* шоттон
Нäлмӹ	3 210	2 560	4 320	1 276	8 054	7 115	1 127	310
Шäвӹмӹ	2 990	2 296	3 548	988	7 680	6 508	948	295
1 октьäбрэш кодын								

147. Ти примэрвлӓм рэшӹдӓ. Рэшӹмӹдӓм провэрӓйӹдӓ.

32 005 — 1 453	34 123 — 7 502	134 270 — 15 058
75 007 — 4 378	165 242 — 46 405	253 006 — 48 124
86 006 — 15 679	235 421 — 70 054	405 207 — 80 309
78 001 — 27 007	243 500 — 45 076	280 064 — 176 987

148. 1 000 т. 15 к. − 873 т. 90 к. 159 *м* 50 *см* − 40 *м* 30 *см* 70 *км* 300 *м* − 19 *км* 700 *м*

149. 153 *кг* − 79 *кг* 150 *г* 15 *т* − 7 *т* 250 *кг* 25 *ц* − 15 *ц* 30 *кг*

150. Стройымашкы кок баркы хаӈгам кандэнӹт. Ик баркэш 4065 хаӈгам, вэсэш — 4575. Стройымашкы цилӓжӹ маньар хаӈгам кандэнӹт?

Ти задачым рэшӹмӹкӹдӓ, отвэттон дӓ пумы числавлӓдон лыкман задачвлӓм ӹшкэ шанэн лыкта дӓ рэшӹдӓ.

151. Завот октьӓбрӹн 8 570 кубомэтр пум йылатэн, нойӓбрӹн октьӓбр готшыгӹц 790 кубомэтр шукы, нойӓбрӹн маньар кубомэтр пум йылатэн?

Ти задачым рэшӹмӹкӹдӓ, отвэттон дӓ пумы числавлӓдон лыкман задачвлӓм ӹшкэ шанэн лыкта дӓ рэшӹдӓ.

КОКШЫ ГЛАВА.

Ышышты шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш.

152. Столовыйыш 250 *кг* шӹрӓшӹм нӓлӹнӹт дӓ кэчэш 36 *кг* рӓдӹ шолтэнӹт. 5 кэчӹ эртӹмӹкӹ маньар *кг* шӹрӓш кодын?

153. 3 *т* сакыр ушмангӹц 210 *кг* сакыр лӓктэш. 5 *т* сакыр ушмангӹц маньар сакыр лӓктэш?

154. Парниккӹц 450 тӹшкӓ азымым нӓлӹнӹт. 5 йӹрӓнэш 76 азым рӓдӹ шӹндэнӹт. Маньар азым шӹндӹдэ кодын?

155.

28·5	16.5	27·5	43·5	36·5	91·5
72·5	34·5	75·5	19·5	42·5	87·6
54·5	48·5	68·5	26·5	84·6	73·5

156. Коопэративӹшкӹ 720 тӓӈӓӓш матьэрим кандэнӹт, мэтр ӓкшӹ 5 тӓӈӓ. 87 мэтрӹм выжалэнӹт. Маньар мэтр матьэри эчэ выжалымы агыл?

157. 5 мэшäк лашаш 240 *кг*, ик мэшäк тури 65 *кг*. Кыды мэшäкшӹ лэлӹрäк ылэш дä маньар *кг* лэлӹ?

158. Коллоэц артьэл 980 *ц* колым кычэн. Тинäр колышты вӹц пайышты ик пайжым свэзäмок колтэнӹт, молжым санзалтэнӹт. Маньар колым санзалтэнӹт?

159. Пассажирски пойэзд 5 цäшӹштӹ 240 киломэтрӹм кэйэн. Скорый пойэзд ик цäшӹштӹ 60 киломэтрӹм кэä. Цäшӹштӹ скорый пойэзд пассажирскигӹц маньар киломэтрӹм шукы кэä?

160.

750 : 5	960 : 5	270 : 5	630 : 5	740 : 5	560 : 5
420 : 5	780 : 5	390 : 5	890 : 5	960 : 5	730 : 5
280 : 5	830 : 5	170 : 5	460 : 5	810 : 5	920 : 5

161. Шӹргӹ рошы артьэл кэчӹ мычкы 370 йактӹм дä йактӹ ромыгӹц 5 гäнä чӹдӹрäк кугим роэн. Шӹргӹ рошывлä кэчӹ мычкы маньар пушäҥгӹм роэнӹт?

162. 5 *кг* торф 2 *кг* шӱ пумы нäр шокшым пуа. 270 *кг* торф ылмы вäрэш, маньар *кг* шӱм нäлäш кэлэш?

Шукы знакан числам ик знакан числаэш шукэмдӹмäш дä пайылымаш.

I.

163. Рэльс йамдӹлӹмӹ цэхӹштӹ ударный агыл бригады шэстидньэвкӹ йӹдэ 425 рэльсӹм йамдӹлэн. Ти бригады тӹлзӹштӹ 135 рэльсӹм бракым ӹштэн. Ударный бригады шэстидньэвкӹ йӹдэ 546 рэльсӹм брактоок ӹштэн. Ударный бригады ударный агыл бригадыгӹц тӹлзӹштӹ маньар рэльсӹм шукырак йамдӹлэн?

164.

2 142·2	2 429·2	1 482·2	2 641·3	3 647·4
2 324·2	3 327·2	3 273·2	1 832·3	1 896·4
3 212·2	4 236·2	4 132·2	2 742·3	1 739·4
4 232·2	4 248·2	2 236·2	3 512·3	1 764·4

165.

2 657·5	3 729·7	8 634·7	23 653·4	148 533·2
2 948·5	6 943·8	8 297·9	28 187·5	285 697·3
1 384·6	7 638·8	7 638·9	46 318·7	128 394·3
3 973·6	9 476·8	2 876·9	63 584·9	119 993·5

166. Магазинӹштӹ 212 эдэм каждый 8 *кг* турим дä 6 *кг* ушманым нäлӹнӹт. Цилäжӹ маньар *кг* овощым нинӹ нäлӹнӹт?

167. Магазинӹштӹ 9 тäҥгäдон 685 *м* дä 7 тäҥгäдон 535 *м* матьэри ылын. Цилä матьэрижӹ мазар тäҥгääш ылын?

168.

2·2 849	3·2 637	4·2 946	6·2 839	8·7 426	6·12 356
2·2 984	3·2 889	4·3 789	6·9 364	8·9 346	7·11 545
2·3 586	3·2 665	5·2 657	7·4 827	9·8 635	8·15 342
2·4 657	5·4 827	5·7 423	7·6 384	9·6 947	9·21 243

169. Ик тӹлзӹштӹ завот 1 260 *т* ньэфтӹм дä ньэфтӹгӹц 9 гäнä шукырак кӱ шӱм пӹтäрэн. Ик тонн ньэфтӹ 7 кубомэтр пум вашталта, ик тонн кӱ шӱжӹ 5 кубомэтр пум вашталта. Ньэфтӹ дä кӱ шӱ вäрэш завотлан маньар кубомэтр пу кэлэш ылын?

II.

170. 9 вагонышкы 2 988 мэшäк сакыр оптымы. Вагон йӹдэ икнäр сакырым оптымы. 5 вагон сакырым магазинвлä плучайэнӹт, молжым столовыйвлä. Маньар мэшäк сакырым столовыйвлä плучайэнӹт?

171. Шӹргӹ рошы 5 бригады 27 936 пушäҥгӹм роэнӹт. Кок ударный бригады кым ударный агыл бригады ӹштӹмӹ нäрӹм ӹштэн. Каждый ударный бригады ударный агыл бригадыгӹц маньар пушäҥгӹм утым роэн?

172.

6 480:2	2 760:4	4 760:7	7 860:8	9 720:3	2 692:4
2 640:2	3 960:6	2 880:8	4 860:9	1 485:3	3 775:5
3 930:3	5 110:5	5 840:8	2 880:9	2 268:3	4 360:5
3 630:3	5 110:7	7 760:8	5 670:9	1 756:4	4 785:5

173.

46 944:3	43 778:7	75 264:3	475 391:3	245 665:5
65 892:4	51 765:7	35 424:9	694 285:5	748 348:4
92 480:5	55 504:8	83 934:9	752 934:6	547 422:6
84 938:7	67 122:9	112 355:5	892 633:7	718 821:9

174. Завотышты 9 936 эдэм ровотайа. Ровочыйвлäжӹ служышвлäгӹц 8 гäнä шукы ылыт. Завотышты маньар служышы, маньар ровочый?

175. Овощный магазин 18 725 *т* турим дä мол овощвлäм плучайэн. Турижӹ мол овощвлäгӹц 6 гäнä шукы. Магазин маньар *т* турим, маньар *т* мол овощвлäм плучайэн?

176. Фабрикӹштӹ 38 946 мыжыр кэмӹм ыргэнӹт. Тӹнäр мыжыр кэмӹштӹ пэлжӹ пӱэргӹн ылын. Ӹрвэзӹвлӓн кэм пӱэргӹвлӓнгӹц 3 гӓнӓ чӹдӹрӓк ылын. Молжы ӹдӹрӓмӓш кэм. Ӹдӹрӓмӓш кэмжӹ маньар мыжыр?

177. Ик районышты вӓтӹвлӓ, погымы утильӹштӹ тӓрэш, 1 962 тӓҥгӓм плучайэнӹт. Ти оксан кым пайышты ик пайжым йäслӹ ӹштӹмӓшкӹ пуэнӹт, 492 тӓҥгӓм пионьэр городок организуйымашкы дӓ молжым колхозышкы сола хозӓйства машинӓ нӓлӓш колтэнӹт. Колхозышкы маньар тӓҥгӓм колтэнӹт?

178.

82 т. 64 к.·8	23 *м* 75 *см*·4	26 *м* 40 *см*:4
67 т. 28 к.·7	54 *м* 68 *см*·5	64 *м* 25 *см*:5
546 т. 57 к.:9	65 *м* 35 *см*·6	37 *м* 26 *см*:6
319 т. 38 к.:6	87 *м* 18 *см*·7	74 *м* 7 *см*:3

179. Бэтон ӹштӓш ик пай цэмэнтӹм нӓлӹт, 2 пай ошмам, 4 пай тыгыды кӱм. 12 488 *т* бэтон ӹштӓш маньар цэмэнт, маньар ошма, маньар тыгыды кӱ кэрӓл лиэш?

180. Шахтышты ик квартал мычкы 19 182 *т* кӱ шӱм лыкмы. Кокшы тӹлзӹн пӹтӓриш тӹлзӹгӹц 2 гӓнӓ шукы кӱ шӱм лыкмы, кымшын пӹтӓриш тӹлзӹгӹц 3 гӓнӓ шукы. Тӹлзӹ йӹдэ маньар тонн кӱ шӱм лыктынытъ?

Шукы знакан числам 10-эш, луанвлӓэш шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш.

I.

181. Заводышты 1 780 ӹдӹрӓмӓш, ӹдӹрӓмӓшвлӓгӹц 10 гӓнӓ шукырак пӱэргӹ, кушкын шотымывлӓ ӹдӹрӓмӓшвлӓгӹц 5 гӓнӓ чӹдӹн ровотайат. Заводышты цилӓжӹ маньар ровочый?

182.

4 539·10	5 693·10	6 371·10	8 350·10	15 300·10
4 297·10	5 498·10	7 248·10	9 640·10	29 100·10

183. 4 *кг* дӓ 337 *г* мижгӹц 9 мыжыр цылкам дӓ 10 савыцым пидӹнӹт. Ик мыжыр цылкашкы 183 *г* миж пырэн. Ик савыцышкы маньар *г* миж пырэн?

184.

9 980:10	22 870:10	39 150:10	59 270:10	76 800:10
12 640:10	26 390:10	44 950:10	69 880:10	87 000:10

II.

185. Ик районышты пытäриш пäтильэткы тынгäлмы андак 147 школ ылын. Пäтильэткы пытымäшэш 237 школ лин. Икпораткан нäлмäшты школ йыдэ 75 тымэньшы лин. Пытäриш пäтильэткы пытымäшэш пäтильэткы тынгäлмы готшыгыц маньар тымэньшы шукы лин?

186. Пионьэрвлä вэчэрым ыштэныт. 60 бильэтым 75 копэктон, 50 бильэтым 85 копэктон, 30 бильэтым 1 тäнгä дä 50 копэктон выжалэныт. Вэчэр ыштымäшэш 36 тäнгä дä 75 копэк пытэн. Котшы оксажыдон книгäвлäм нäлыныт. Книгä нäлмäшкы маньар окса кэн?

187.

(256 · 3) · 10	(324 · 4) · 10	(287 · 5) · 10	(364 · 8) · 10
256 · 30	324 · 40	287 · 50	364 · 80

188.

684 · 30	978 · 50	2 643 · 70	8 629 · 90	7 055 · 40
748 · 40	596 · 70	3 964 · 80	9 685 · 70	8 003 · 60
836 · 40	748 · 80	6 497 · 90	8 799 · 80	9 800 · 70
796 · 50	986 · 90	7 499 · 70	9 605 · 30	9 009 · 90

189. Турксибын кытшы 1 500 *км*. Ик цäшышты 20 киломэтрым ыштышы дä шагалмы вäрвлäэш 12 цäшым эртäрышы товарный пойэзд ти корным маньар вэрэмä кэä?

190. Шпалвлäм тигыттон шырäт. Каждый 50 шпалэш 479 *кг* тигыт пытä. 300 шпалэш маньар тигыт кэлэш?

191.

(240 : 10) : 6	(420 : 10) : 7	(540 : 10) : 9	(640 : 10) : 8
240 : 60	420 : 70	540 : 90	640 : 80

192.

360 : 40	9 960 : 40	9 750 : 50	11 940 : 60	41 440 : 80
560 : 70	8 680 : 70	9 660 : 60	12 810 : 70	55 530 : 90
450 : 90	9 360 : 80	7 920 : 60	12 480 : 80	64 330 : 70
640 : 80	9 990 : 90	9 030 : 70	19 170 : 90	75 360 : 60

193. Цэхыштыш 2 станок листы äтывлäлäн пындашвлäм ыштäт. Ик станок ик минутышты 30 пындашым ыштä. 78 300 пындашлан заказым плучайымы. 23 580 пындашым ыштымы. Заказым ыштэн пытäрäш эчэ маньар вэрэмä ровотайаш кэлэш?

194. Кавказ кырыкын сэк кўкшы вäржы Эльбрус тангыж выт вылвäлгыц 5 640 *м* кўкшы. Казбэк Эльбрускыц 600 *м* лапрак. Сэвэрный Уралын сэк кўкшы вäржы Казбэккыц 3 160 *м* лапрак. Лу йатажан пöртын кўкшыцшы

40 *м*. Ти кырыквлӓн кӱкшыцышкы шоаш манын, тэхэнь томавлӓм маньарым икжӓк-икты вылкы шындӓш кэлэш?

195. Льэна рэкӓн кытшы 4 500 *км*, Йыл Льэнагыц 100 *км* мытык, Дньэпр Йылгыц 1 350 *км* мытык. 50 *км* вӓрэш 1 миллиметрым нӓлдӓ дӓ ти рэкӓвлӓн кытыштын диаграммым чэртьыдӓ.

Шукы знакан числам кок знакан числаэш шукэмдымӓш.

196. Ровочый 3 кэчыштӹ 576 *т* кӱ шӱм лыктэш. Ик тылзыштӹ тыдӹ маньар *т* кӱ шӱм лыктэш? (Тылзыштӹ 25 пӓшӓгэчӹ).

197. Ик тонн доньэцки кӱ шӱн ӓкшӹ Москвашты 23 тӓҥӓ дӓ 80 копэк. Москва районыштыш ик тонн шӱ 12 тӓҥӓ дӓ 40 копэк. Москвашты ик вагон доньэцки шӱ Москва районыштыш шӱгыц маньар тӓҥӓ шэргэш шагалэш? (Вагонышты 16 *т*).

198.

352·13	348·23	2 275·13	4 315·25	4 686·63	9 536·77
432·14	472·32	4 583·19	3 228·32	8 768·67	4 885·93
846·15	667·45	9 636·17	9 383·55	6 889·85	8 855·58

199.

684·16	783·52	6 746·18	9 617·43	7 537·89	5 969·92
369·18	856·65	6 676·16	7 338·48	8 776·91	7 638·78
925·17	577·94	8 481·19	6 846·37	6 498·76	8 888·69

200. Амэрикански дивизи йыдэ 23 танк, 121 льэгковой машинӓ, 541 грузовик, 90 трактыр, 253 мотоцикл дӓ 1 028 мол машинӓвлӓ. Амэрикански армин 54 дивизиштӹ цилӓжӹ маньар машинӓ?

201. 1914 ин амэрикански дивизи ик минутышты винтовкывлӓдон 150 000 рӓдӹ лӱэн кэрдэш ылын, пульэмӧтвлӓдон 13 500 рӓдӹ. Ындэ пэрвишӹ дорц винтовкывлӓдон 72 000 рӓдӹ чыдӹ лӱӓ. Пульэмӧтшӹ пэрвишӹ дорц 47 гӓнӓ шукы лӱӓ. Амэрикански дивизи кызыт 1914 и дорц маньар рӓдӹ шукы лӱӓ?

202. Пушка сага снарӓдымӓт нӓҥэӓт. Ик снарӓдын лэлыцшӹ 6 500 *г*. Зарӓд йӓшыкыштӹ 88 снарӓд, анзылныжы — 36 снарӓд. Цилӓ снарӓдын лэлыцыштым пӓлыдӓ.

203.

784·36	837·55	6 402·39	9 325·68	7 939·98	5 993·56
398·84	298·47	5 736·75	3 062·44	8 066·65	3 638·87
575·48	632·64	1 211·91	4 954·86	6 378·39	7 909·95
401·97	934·79	8 675·48	2 587·53	9 440·74	4 832·61

204. Ти счотым тьэтрадьышкы сирэн нäлдä. Охыр графам тэмы̆дä. Итогшым пäлы̆дä.

Счот

Школлан колтымы

Хäды̆р лы̆мвлä	Шотшы	Äкшы̆		Цилäжы̆	
		Тäҥä	Копэк	Тäҥä	Копэк
1. Лампывлä . . .	75	—	85		
2. Абажурвлä . . .	25	2	55		
3. Роликвлä . . .	5 шӱды̆	2	6		
3. Проводвлä . . .	200 *м*	—	75		
Цилäжы̆ . . .					

Квадратный висäвлä.

205. Тӧроголашым ы̆штȳдä. Кытшы 6 *см*, торэшы̆жы̆ 3 *см* лижы̆. Кымдэмжы̆м квадратный сантимэтрдон висы̆дä. Тиды̆м кыцэ ы̆шты̆млä, ты̆ды̆м ти чэртьожвлä анжыктат.

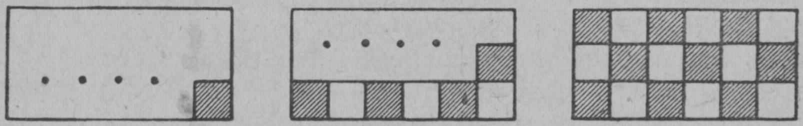

206. Тӧроголашым чэртьы̆дä. Кытшы 5 *см*, торэшы̆жы̆ 4 *см* лижы̆. Кымдэмжы̆м висы̆дä.

207. Квадратым чэртьы̆дä. Вэлжы̆ 4 *см* лижы̆. Кымдэмжы̆м висы̆дä.

208. Квадратым чэртьы̆дä. Вэлжы̆ 1 *дм* лижы̆. Кымдэмжы̆м квадратный сантимэтрдон висы̆дä, 1 *кв.* дэцимэтры̆шты̆ маньар квадратный сантимэтр?

209. Тоскаэш тӧроголашым чэртьы̆дä. Кытшы 5 *дм*, торэшы̆жы̆ 3 *дм* лижы̆. Кымдэмжы̆м висы̆дä.

210. Тоскаэш квадратым чэртьӹдä. Вэлжӹ 6 *дм* лижӹ. Кымдэмжӹм висӹдä.

211. Газэт пумагагӹц квадратым кльэйӹдä. Вэлжӹ 1 *м* лижӹ. Кымдэмжӹм квадратный дэцимэтрдон висӹдä. 1 *кв.* мэтрӹштӹ маньар квадратный дэцимэтр?

212. Сэдӹрäэш тӧроголашым ӹштӹдä. Кытшы 4 *м*, торэшӹжӹ 3 *м* лижӹ. Кымдэмжӹм квадратный мэтрдон висӹдä.

213. Сэдӹрäэш квадратым ӹштӹдä. Вэлжӹ 5 *м* лижӹ. Кымдэмжӹм висӹдä.

214. Квадратный сантимэтрвлäшкӹ тыгыдэмдӹдä: 2 *кв. дм*; 5 *кв. дм*; 10 *кв. дм*; 15 *кв. дм*; 26 *кв. дм*; 45 *кв. дм*; 60 *кв. дм*.

215. Квадратный дэцимэтрвлäшкӹ сäрӹдä: 200 *кв. см*; 400 *кв. см*; 760 *кв. см*; 840 *кв. см*; 375 *кв. см*; 2 506 *кв. см*; 6 082 *кв. см*.

216. Квадратный дэцимэтрвлäшкӹ тыгыдэмдӹдä: 3 *кв. м*; 6 *кв. м*; 12 *кв. м*; 35 *кв. м*; 47 *кв. м*; 60 *кв. м*; 72 *кв. м*; 80 *кв. м*.

217. Квадратный мэтрвлäшкӹ сäрӹдä: 400 *кв. дм*; 500 *кв. дм*; 840 *кв. дм*; 704 *кв. дм*; 628 *кв. дм*; 1 508 *кв. дм*; 1 075 *кв. дм*.

218. Кок кӹдэжӹштӹ сэдӹрäм чиäлтäш кэлэш. Ик кӹдэжӹн кытшы 6 *м*, торэшӹжӹ 4 *м*; вэс кӹдэжӹн кытшы 7 *м*; торэшӹжӹ 5 *м*. Ик *кв. м* чиäлтӹмӹ тäрэш 35 копэкӹм тӱлäт. Кок кӹдэж сэдӹрä чиäлтäш маньар окса кэлэш?

219. Кроликлäн ӹштӹмӹ рэшоткан кытшы 80 *см*, торэшӹжӹ 75 *см*. Рэшоткан пындашыжым, лэвäшӹжӹм фаньэрӹнӹм ӹштäт. 10 *кв. дм* фаньэр 2 копэкӹм ӹштä. Рэшоткалык фаньэр маньар оксаэш лиэш?

220. Ик вэкӹлä пасэ кӹртни лэвäшӹн кытшы 12 *м*, торэшӹжӹ 8 *м*. 1 *кв. м* лэвäш вӹлнӹ 11 *кг* дä 650 *г* лэлӹц лым киä. Лэвäш вӹлнӹш лымын лэлӹцшӹм пäлӹдä.

221. Тӧроголан зэмльä участка йӹр 172 *м* пичӹм пичэнӹт. Кытшы торэшкӹц 6 *м* кужы. Участкан кымдэмжӹм пäлӹдä.

222. Колхозышты вольык пичӹн кытшы 63 *м*, торэшӹжӹ 10 *м*. Вольык пичӹштӹ цилäжӹ 90 ышкал. Ик ышкаллан сэдӹрäн маханьы кымдэмжӹ вäрэштэш?

223. Тӧроголаш зэмльä участка йӹр 360 *м* пичӹм пичэнӹт. Ти участкан торэшӹжӹ 42 *м*. Участкан кымдэмжӹм пäлӹдä.

224. Ик эдэмлӓн 9 *кв. м* ӹлӹм кымдэм кэлэш. Сэмньӓлӓн эчэ 5 *кв. м* утым пуат. Ватьэрӹн кымдэмжӹ... *кв. м*. ... эдэмӓн сэмньӓлӓн задачым шанэн лыкта дӓ рэшӹдӓ.

225. Классын кытшы..., торэшӹжӹ.... Классышты... тымэньшӹ. Ик тымэньшӹлӓн 1 *кв. м* дӓ 70 *кв. см* сэдӹрӓ кымдэм кэлэш. Ти задачым сирэн нӓлдӓ. Точкывлӓ вӓрэш цифрвлӓм шӹндӹдӓ. Задачэш кэрӓл йатмашым мода дӓ рэшӹдӓ.

226. Классыштыш соты кымдэм сэдӹрӓ кымдэмӹн вӹц пайышты ик пайжы лишӓшлык. Ӹшкэ классыштышта соты кымдэм гишӓн задачым ӹштӹдӓ.

Шукы знакан числам кок знакан числаэш пайылымаш.

I.

227. Классышты 42 тымэньшӹ. Класслан 126 тьэтрадьым кльэткӓлӓ графыманым дӓ 168 тьэтрадьым линьэйкала графыманым пуэнӹт. Каждый тӹмэньшӹлӓн маньар тьэтрадьын шоэш?

228. Коопэративӹштӹ 360 *м* парсын ткань ылын. Ти тканьым 72 эдэм нӓлӹнӹт. 1 *м* тканьын ӓкшӹ 1 тӓҥгӓ дӓ 65 копэк. Каждый эдэм маньар оксам тӳлӹшӓшлык ылэш?

229.

488:60	496:60	492:82	553:79	472:59
488:61	496:62	552:92	624:78	464:58
568:70	432:70	651:93	552:69	441:49
568:71	432:72	498:83	544:68	384:48

230.

230:32	324:41	625:79	561:79	315:53
370:43	276:52	541:68	734:88	584:72
260:51	841:91	318:48	624:89	612:78
440:62	671:82	437:68	527:69	475:58

231. 27 *м* ситцӹ дӓ 23 *м* сатинкӹ 97 тӓҥгӓ дӓ 54 копэкӹм ӹштӓ; 27 *м* ситцӹ дӓ 58 *м* сатинкӹ 193 тӓҥгӓ дӓ 79 копэкӓш ылыт. 1 *м* сатинкӹ, 1 *м* ситцӹ пасна-пасна маньар оксааш ылыт?

232. 15 мэшӓк лашаш, 9 мэшӓк тури 1 632 килограммым шывшыт; 15 мэшӓк лашаш, 26 мэшӓк тури 2 448 килограммым шывшыт. Мэшӓк лашаш дӓ мэшӓк тури пасна-пасна маньар килограммым шывшыт?

233.	315 : 40	392 : 50	520 : 65	414 : 46	448 : 56
	315 : 50	392 : 60	304 : 76	185 : 37	462 : 66
	315 : 45	392 : 56	385 : 55	405 : 45	380 : 76
234.	342 : 57	141 : 47	296 : 37	675 : 75	495 : 55
	288 : 96	216 : 24	536 : 67	616 : 77	837 : 93
	378 : 63	301 : 43	420 : 84	602 : 86	608 : 76
235.	150 : 25	182 : 26	222 : 37	525 : 75	486 : 54
	230 : 46	275 : 55	360 : 45	320 : 64	450 : 75
	520 : 65	329 : 47	486 : 54	783 : 87	612 : 68
	380 : 76	280 : 35	396 : 66	760 : 95	864 : 96

II.

236. Икпораткан шотайымашты ик эдэмлӓн тӹлзэш 18 *кг* овощ кэлэш. 6 эдэмӓн сэмньӓӓн колхозньыкын 1 296 *кг* овощшы улы. Ти йӓмдӹ маньар жэпэш ситӓ?

237. Продовольствэнный магазинлӓн дӓ фабрика-кухньалан совхоз цилӓжӹ 56 160 мыным 39 йӓшӹкэш йӓмдӹлэн. Магазин 18 йӓшӹкӹм плучайышашлык. Фабрика-кухньа маньар мыным плучайа?

238.	1 829:59	2 449:79	5 589:69	6 319:89	2 178:99
	3 848:52	2 584:68	5 976:72	4 756:82	2 842:98
	4 814:58	5 100:68	7 176:78	3 960:88	2 058:98
	1 917:71	2 419:41	7 533:81	2 821:91	4 214:98

239.	12 177:99	21 696:48	358 324:29	374 237:59
	22 077:99	30 856:58	556 444:49	419 175:81
	31 779:99	27 972:37	594 425:31	441 750:62
	27 456:78	44 928:39	693 099:99	391 736:92

240. Ик баржышты 14 400 хаҥа, вэсӹштӹ — 21 600. Ти хаҥавлӓм йӓстӓрӓш 72 ровочыйым тӓрлэнӹт. Каждый ровочый маньар хаҥам намалшашлык?

241. Портышты 42 йӓшӹк консэрвӹм дӓ 52 йӓшӹк коштым фруктым йӓстӓрэнӹт. Консэрв йӓшӹквлӓн лэлӹцӹштӹ 31 *ц* дӓ 8 *кг*. Фруктан йӓшӹк консэрвӓн йӓшӹккӹц 18 *кг* лэлӹрӓк. Фрукты йӓшӹквлӓн лэлӹцӹштӹм пӓлӹдӓ.

III.

242. Совхоз шэстидньэвкӹштӹ 35 *т* дӓ 40 *кг* силосым ышкалвлӓлӓн пукшэн пӹтӓрӓ. Каждый ышкаллан кэчэш 16 *кг* силосым пуат. Совхозышты маньар ышкал?

243. Хрэсӓнь ышкал ик иштӹ 1 200 *л* шӹшэрӹм пуа.

25 *л* шӹшэргӹц 1 *кг* ӱ ляктэш. Совхоз фэрмӹштӹ ышкал ик иштӹ 3 450 *л* шӹшэрӹм пуа. 23 *л* шӹшэргӹц 1 *кг* ӱ ляктэш. Совхоз ышкал шӹшэргӹц маньар *кг* уты ӱ ляктэш?

244.

4 650:25	7 740:45	20 655:85	25 125:75	74 725:35
5 304:34	12 265:55	30 685:95	19 512:36	34 178:46
3 978:26	14 560:65	45 192:84	33 132:44	53 637:57
5 580:36	17 475:75	23 650:86	29 250:26	70 785:65

245.

374 275:55	546 268:74	430 192:46	395 100:75
441 728:64	335 400:75	746 700:75	424 545:55
419 164:86	322 672:86	693 156:94	672 660:74
391 780:95	408 348:54	712 215:85	437 070:85

246. 1 905 ин лу цäшäн пäшäгэчӹ годым ровочыйын тӹлзäш пäшä тäржӹ 36 тäҥä ылын. Ровочый ик цäш пäшä тäрэш маньар оксам плучайэн? (Тӹлзӹштӹ 24 пäшäгэчӹм шотлымла).

247. 1 905 ин хрэсäньвлäн волньэньӹ годым помэшӹквлäн 30 000 усадьбын луатвӹц пайышты ик пайжым йылатэнӹт ылын. Маньар усадьбы йылыдэ кодын?

248. „ФД“ (Феликс Дзержинский) паровоз 1 570 *т* лэлӹцäн пойэздӹм шывшэш. Паровоз дä тэндэр 120 *т* ылыт. Вагонын лэлӹцшӹ 7 *т* дä 300 *кг*, грузшы 17 *т* дä 700 *кг* ылэш. Пойэздӹштӹ цилäжӹ маньар вагон?

249.

$29 \cdot x = 8\,816$	$x:27 = 351$	$21\,228:x = 87$
$53 \cdot x = 41\,470$	$x:92 = 644$	$119\,412:x = 93$
$x \cdot 96 = 70\,560$	$x:39 = 1\,014$	$125\,060:x = 37$
$x \cdot 93 = 119\,412$	$x:67 = 5\,092$	$115\,192:x = 44$

250. Ти таблицӹм тьэтрадьышкы сирэн нäлдä. Охыр графам тэмӹдä.

Овощ лӹмвлä	Урожай погымаш	
	85 *кв. м*-гӹц	1 *кв. м*-гӹц
1. Кавшта	425 *кг*	
2. Тури	255 „	
3. Морко	340 „	
4. Охырэц	3 400 шт.	

251. Примэрвлäм рэшы̆дä. Рэшы̆мы̆дäм провэрäйы̆дä.

24·27	26·35	48·79	37·54	83·78
45·39	45·38	64·87	45·86	72·94
54·63	52·65	76·98	73·84	75·62
78·89	86·75	97·85	68·77	87·78

252. Примэрвлäм рэшы̆дä. Рэшы̆мы̆дäм провэрäйы̆дä.

22 638:98	27 456:78	30 972:87	44 928:39
12 177:99	19 176:68	21 696:48	358 324:29
22 077:99	22 311:67	30 856:58	556 444:49
31 779:99	20 064:57	27 972:37	594 425:31

253. Вады мычкы лампышты 135 *г* крäсин йыла. Шэстидньэвкы̆шты̆ маньар крäсин йыла?

Ти задачым рэшы̆дä. Отвэттон дä пумы числавлäжы̆дон пайылыман задачвлäм ы̆шкэ шанэн лыкта дä рэшы̆дä.

254. Цэхы̆шты̆ 178 ы̆ды̆рäмäш дä пÿэргы̆жы̆ ы̆ды̆рäмäшвлäгы̆ц 4 гäнä шукы. Ти цэхы̆шты̆ маньар пÿэргы̆.

Ти задачым рэшы̆дä. Отвэттон дä пумывлäжы̆дон пайылыман задачвлäм ы̆шкэ шанэн лыкта дä рэшы̆дä.

Жэпы̆м шотайымаш.

255. Сэкундывлäшкы̆ тыгыдэмды̆дä: 3 мин.; 1 мин. дä 20 сэк.; 7 мин. дä 38 сэк.; 5 мин. дä 8 сэк.; 13 мин. дä 45 сэк.; 18 мин. дä 35 сэк.; 25 мин. дä 47 сэк.; 36 мин. дä 58 сэк.

256. Минутвлäшкы̆ сäрты̆дä: 400 сэк.; 340 сэк.; 375 сэк.; 600 сэк.; 960 сэк.; 426 сэк.; 752 сэк.; 840 сэк.; 925 сэк.; 986 сэк.; 1 248 сэк.

257. Минутвлäшкы̆ тыгыдэмды̆дä: 9 цäш; 3 цäш дä 30 мин.; 6 цäш дä 46 мин.; 8 цäш дä 6 мин.; 14 цäш дä 27 мин.; 16 цäш дä 38 мин.; 21 цäш дä 43 мин.; 25 цäш дä 56 мин.

258. Цäшвлäшкы̆ сäрты̆дä: 420 мин.; 140 мин.; 195 мин.; 720 мин.; 900 мин.; 428 мин.; 795 мин.; 815 мин.; 864 мин.; 916 мин.; 1 450 мин.

259. Цäшвлäшкы̆ тыгыдэмды̆дä: 8 сут.; 30 сут.; 25 сут.; 5 сут. дä 8 цäш.; 7 сут. дä 15 цäш.; 15 сут. дä 6 цäш; 17 сут. дä 10 цäш; 25 сут. дä 15 цäш; 47 сут. дä 18 цäш.

260. Суткавлӓшкӹ сӓртӹдӓ: 216 цӓш; 460 цӓш; 400 цӓш; 624 цӓш; 343 цӓш; 496 цӓш; 643 цӓш; 680 цӓш; 710 цӓш; 826 цӓш; 954 цӓш.

261. Ик иштӹ 365 ӓль 366 кэчӹ. Тидӹ лачок ылмыжым провэрайӹдӓ: шӹм тӹлзӹ 31 кэчӹ рӓдӹ; нӹл тӹлзӹ 30 кэчӹ рӓдӹ дӓ ик тӹлзӹштӹ вэлэ 28 ӓль 29 кэчӹ.

262. Йактӹ 600 и йактэ ӹлэн кэрдэш, тум — 1 000 и йактэ. Ти пушӓнгӹвлӓ маньар курым ӹлӓт?

263. Пумага фабрикӹм пӹтӓри 500 и пэрви ӹштӹмӹ ылын. Пумагам маньар курым фабрикӹштӹ ӹштӓт?

264. Книгӓ пэцӓтлӹмӓш 1 438 ин шанэн лыкмы ылын. Книгӓ пэцӓтлӹмӓшӹм махань шӳдӹ ин шанэн лыкмы?

265. Мӓ ӹлӹмнӓ им цифрдон сирӹдӓ. Шӳдӹ ижӹм кэлэсӹдӓ.

266. 1 861 ин крэпостной правам ваштaлтэнӹт. Тӹнӓмшэн маньар и эртэн?

267. Российӹштӹ пӹтӓриш рэвольуци 1 905 ин ылын. Кугижӓм карангдымаш дӓ прольэтарски социалистичэски рэвольуци 1917 ин ылын. Ти событивлӓ лошты маньар и?

268. Владимир Ильйич Лэнин 1870 ин шачын дӓ 1924 ин колэн. Лэнин маньар и ӹлэн?

269. Пӹтӓриш лым 10 нойӓбрӹн вазын. Сэк кого ӳштӹ 21 йанварын ылын. 25 фэвральын лым шылаш тӹнгӓлӹн. 19 апрэльӹн рэкӓ тӓрвӓнэн. Ти лин мимӓшвлӓ лошты маньар кэчӹ рӓдӹ эртэн?

270. Колхозышты шошым ӳдӹшӓшлык план тэхэнь ылэш: шӹльӹм 26 апрэльӹн ӳдӓш, грэчухам — 19 майын, турим — 5 майын, итӹнӹм — 1 ийуньын. Шӹльӹ ӳдӹмӓш дӓ тури шӹндӹмӓш лошты маньар кэчӹ эртӹшӓшлык? Тури шӹндӹмӓш дӓ грэчуха ӳдӹмӓш лошты маньар кэчӹ? Грэчуха ӳдӹмӓш дӓ итӹн ӳдӹмӓш лошты маньар кэчӹ?

271. Тир корны 12 нойӓбрӹн лин дӓ 4 тӹлзӹ дӓ 6 сутка шывшылтын. Тир корны кынам пыдыргэн?

272. 16 дьэкабрӹн и вӹлэц кашташ тӹнгӓлӹнӹт дӓ 5 март йактэ каштынытъ. Рэкӓ вӹлнӹш и мычкы маньар жэп кашташ лиэш ылын?

273. Прохотвлӓ рэкӓ мычкы 12 апрэльгӹц 20 нойӓбр йактэ каштынытъ. Навигаци маньар жэп ылын?

274. Пойэзд кок станци лом 5 цӓш дӓ 35 мин. кэн. Прохот пойэздгӹц 3 гӓнӓ ольэн кэӓ. Тӹ корнымок прохотэш маньар жэпӹштӹ кэн шокташ лиэш?

275. Ыргым фабрикӹштӹ 14 цäш дä 30 минутышты 5 костьумым ыргэнӹт. Ӹшкэт-ыргызы 3 костьумым 54 цäш дä 15 минутышты ыргэн. Фабрикӹ ӹшкэт-ыргызыгӹц маньары чӹнь ырга?

276. Фабрикӹштӹ машинä 10 полдыш оҥым 2 минут дä 50 сэк. шӧргä. Костьумэш 8 полдыш оҥым шӧргäш кэлэш. Тинäр оҥым шӧргäш маньар жэп кэлэш?

277. Пай ромы эльэктричэски машинä 28 *кг* пайым 19 мин. дä 36 сэкундышты роэн кэрдэш. Киттон сäрӹмӹ пай ромы машинäдон 1 *кг* пайым 7 мунутышты роаш лиэш. Эльэктричэски машинä киттон сäрэн ромыгӹц маньар гäнä чӹнь ровотайа?

278. Эльэктричэски машинä 48 *кг* турим 32 мин. ирӹктä. Киттон 1 *кг* турим 10 минутышты ирӹктäш лиэш. Машинäдон турим ирӹктӹмӹ годым киттон ирӹктӹмӹ готшыгӹц маньар гäнä шукым ирӹктäш лиэш?

279.

5 сут. дä 12 цäш·40	8 цäш дä 40 мин.·50
3 сут. дä 18 цäш·30	3 цäш дä 18 мин.·60
7 сут. дä 20 цäш·45	5 цäш дä 27 мин.·76
8 сут. дä 16 цäш·94	6 цäш дä 45 мин.·80

7 мин. дä 49 сэк.·60
9 мин. дä 23 сэк.·80
15 мин. дä 36 сэк.·57
20 мин. дä 36 сэк.·98

280.

2 сут. дä 15 цäш: 7	4 цäш дä 30 мин.: 6
3 сут. дä 8 цäш:10	5 цäш дä 20 мин.: 8
6 сут. дä 16 цäш:20	4 цäш дä 12 мин.:18
4 сут. дä 4 цäш:20	3 цäш дä 30 мин.:15

3 мин. дä 20 сэк.: 4
2 мин. дä 40 сэк.· 8
4 мин. дä 48 сэк.:12
6 мин. дä 31 сэк.:17

КЫМШЫ ГЛАВА.

Ышышты шукэмдӹмäш дä пайылымаш.

281. 1 000 *т* пӹрцӹм колташ кэлэш. 50 вагон пӹрцӹм колтэнӹт. Вагон йӹдэ 16 тонным оптэнӹт. Маньар пӹрцӹ эчэ колташ кодын?

282. Совхозышты 50 ышкал. Ик ышкаллан кэчэш 17 *кг* силосым дä 13 *кг* мол качкышым пуат. Тинäр ышкаллан кэчэш маньар качкышым пуат?

283.

34·50	56·50	72·50	26·50	44·50
86·50	22·50	38·50	94·50	84·50
72·50	68·50	88·50	78·50	92·50
93·50	76·50	96·50	98·50	99·50

284. 50 красноармэйэцлäн лӯäшӹштӹ 400 патроным пуэнӹт. Ик красноармэйэцлäн маньар патроным пуэнӹт?

285. Завот 50 противогаз тäрэш 600 тäӈäм тӯлэн, тымэньмӹ 12 винтовкы тäрэш — 120 тäӈäм. Противогаз винтовкыгӹц маньар тäӈä шэргӹрäк?

286.

200:50	600:50	700:50	500:50
800:50	300:50	900:50	1 000:50
1 300:50	1 800:50	5 400:50	4 800:50
1 700:50	3 400:50	7 800:50	5 300:50

Шукы знакан числам 100-эш, шӱдäнвлäэш шукэмдӹмäш дä пайылымаш.

I.

287. 8 *м* эльэктричэски провод 1 *кг* дä 944 *г* лэлӹц ылэш. Ровочый клубэш эльэктричэски сотэмдäрӹмäшӹм ӹштӹмäшкӹ 100 *м* провод пырэн. Ти проводын лэлӹцшӹм пäлӹдä.

288.

56·100	322·100	6 896·100	8 295·100
94·100	487·100	7 679·100	8 003·100
82·100	736·100	7 935·100	9 356·100
856·100	933·100	8 253·100	9 105·100

289. Мардэж вäкш 100 цäшӹштӹ 21 000 *кг* пӹрцӹм йаӈышта, вӹт вäкш — 33 000 килограммым, паровой вäкш — 48 000 килограммым. Каждый вäкш цäш йӹдэ маньар *кг* пӹрцӹм йаӈышта?

290.

2 200:100	7 500:100	75 800:100	600 000:100
7 800:100	3 900:100	456 600:100	200 000:100
5 900:100	40 700:100	356 800:100	900 000:100
6 600:100	25 600:100	963 700:100	700 000:100

II.

291. Совхоз 200 гэктаран участкашты гэктаргӹц 14 *ц* дä 75 *кг* рäдӹ хлопокым погэн. 300 гэктаран участкашты гэктаргӹц 15 *ц* дä 45 *кг* рäдӹ погэн. Совхоз цилäжӹ маньар хлопокым погэн?

292. Гэктар нырышты 900 *кг* итӹрäйӹдӹм хлопок лäктэш. Тинäр хлопокын кым пайышты ик пайжы волокно ылэш. 1 *кг* волокногӹц 10 *м* дä 75 *см* ткань лäктэш. 1 гэктарыштыш хлопоккӹц маньар ткань лäктэш?

293.

(24·2)·100	(35·3)·100	(48·4)100	:(63·5)·100
24·200	35·300	48·400	63·500

294.

15·200	25·400	341·200	536.400	575·600	788·800
16·200	26·400	753·200	451·400	738·600	855·800
18·300	28·500	224·300	824·500	459.700	677·900
19·300	30·500	522·400	956·500	537·700	754·900

295. Ыргым фабрикӹштӹ ровотницӹ ик цäшӹштӹ машинäдон 200 полдыш оҥым шӧргä. 1 полдыш оҥ шӧргäш маньар сэкунды кэлэш?

296. Пӹтäриш пäтильэткӹ тӹҥäлмӹ андак 500 ровочый 3 станокышты ровотайэнӹтäт, кэчэш 38 500 *м* тканьым ровотайэн лыктыт ылын. Пäтильэткӹ пӹтӹмäшэш 400 ровочый нӹл станокышты ровотайэнӹтäт, 43 200 *м* тканьым ровотайэнӹт. Пäтильэткӹ пӹтӹмäшэш каждый ровочыйын пäшä ӹштэн кэртмäшӹжӹ маньары шукэмӹн?

297.

(1 800:100):3	(2 100:100):7	(3 600:100):9
1 800:300	2 100:700	3 600:900

298.

1 600:400	18 000:900	64 400:400	61 200:600	25 600:800
2 400:600	25 000:500	74 800:400	84 600:600	43 200:800
7 200:800	42 000:700	32 500:500	84 700:700	34 200:900
8 100:900	54 000:600	55 000:500	39 200:700	57 600:900

299. Сталинградыштыш трактыр завот ик иштӹ 50 000 трактырым ӹштэн лыктэш. 100 трактырышкы 440 *т* мэталл пыра. Ик пойэзд 800 *т* мэталл нäҥэмӹм шотайымыкы, тинäр мэталлым завотыш нäҥэäш маньар пойэзд кэрäл лиэш?

Шукы знакан числам кым знакан числаэш шукэмдымӓш дӓ пайылымаш.

300. Завот ровочыйвлӓлӓн томам стройа. Томашты 384 ватьэр лиэш. 168 ватьэрыштӹ ӹлӹм вӓржӹ 48 *кв. м* дӓ 75 *кв. дм* рӓдӹ лиэш; мол ватьэрвлӓштӹжӹ 36 *кв. м* дӓ 50 *кв. дм* рӓдӹ. У томаштыш ӹлӹм вӓрӹн кымдэмжӹм шотайэн лыкта.

301. Столовыйышты 92 кэчӹштӹ 103 500 эдэм обэдӹм качкын. Ик囗 иштӹ ти столовыйышты маньар эдэм обэдӹм качкын?

302.

492·273	549·275	363·836	537·243	228·326	237·728
514·219	732·358	729·861	356·365	735·425	359·995
385·835	875·524	567·384	443·234	824·317	473·813
832·184	713·672	625·387	656·359	494·727	769·516

303.

373·356	481·549	369·719	441·572	342·841	587·427
566·215	912·282	776·269	782·297	895·299	929·394
675·424	725·354	588·424	584·485	645·199	843·597

304.

144·221	115·243	212·416
323·128	244·324	572·253
242·325	442·157	672·347
375·294	2 142·193	3 299·215
324·399	2 671·188	3 729·269
384·489	2 282·295	3 645·297

305. Ровочыйвлӓлӓн ӹлӓшӹштӹ томам стройаш 976 000 тӓҥӓ кэрӓл лин. Каждый тӹжэм тӓҥӓгӹц 347 тӓҥӓжӹм ровочыйвлӓлӓн тӳлӹмӹ. Матьэриалвлӓ тӓрэш дӓ мол вӓрвлӓшкӹ шӓвӹмӓшкӹ маньар окса кэн?

306. Цэхӹштӹ 147 ровочый 125 тӓҥӓӓш рӓдӹ займым сылэнӹт, 185 ровочый — 175 тӓҥӓӓш рӓдӹ. Ти цэхӹштӹ цилӓжӹ маньар тӓҥӓӓш займым сылэнӹт?

307. 180 кэчӹштӹ ватьэр тӓрӹм тӳлӹдӹмӹ гишӓн Бэрлинӹштӹ пӓшӓдэ ӹлӹшӹ сэмньӓвлӓм ватьэргӹц лыктын колташ 73 440 приказым лыкмы ылын. Сэмньӓ йӹдэ 3 эдэмӹм шотайымыкы, Бэрлинӹштӹ цӓш йӹдэ маньар эдэмӹм ӧлицӓшкӹ поктэн лыктыт?

308. Подвалгӹц кым насостон 6 808 *л* вӹдӹм йоктарэнӹт: минутышты ик насос 56 *л* вӹдӹм йоктара, вэсӹ — 48 литрӹм, кымшы — 44 литрӹм. Подвалгӹц вӹдӹм маньар вэрэмӓ йоктарэнӹт?

309.

8 988:321	16 044:382	49 474:853	50 908:356
6 370:182	18 936:526	35 646:457	94 089:237
8 400:175	18 048:752	38 468:652	68 820:372
5 254:142	29 328:376	26 748:743	55 144:452

310.

114 912:756	414 288:756	396 440:935	150 384:482
153 999:639	282 924:813	104 000:832	203 504:632
177 552:548	260 275:725	340 176:912	172 890:678
121 486:437	203 365:457	251 904:768	289 428:713

311.

130 500:348	403 788:759	279 456:852	302 452:911
400 464:972	272 592:432	189 952:742	408 342:759
285 570:835	185 220:588	206 500:875	353 228:379
379 316:713	128 250:375	339 986:874	554 046:263

312. Пӹрцӹ шывштымы годым кок грузовой автомобиль 6 *кг* дä 300 *г* бэнзинӹм пӹтäрэнӹт. Ик автомобильжӹ 1 *км* кэмӹ корнэш 170 *г* бэнзинӹм пӹтäрä, вэсӹжӹ тӹшэцӹн 80 *г* шукырак бэнзинӹм пӹтäрä гӹнь, ти кок автомобиль маньар киломэтрӹм кэнӹт?

313. Льэгковой дä грузовой автомобиль икнäр корнымок кэнӹтäт, цилäжӹ 12 *кг* дä 300 *г* бэнзинӹм пӹтäрэнӹт. Льэгковой автомобиль 1 *км* кэмäшэш 110 *г* бэнзинӹм пӹтäрä, грузовой автомобильжӹ 300 граммым. Автомобильвлä маньар киломэтрӹм кэнӹт?

314. Примэрвлäм рэшӹдä. Рэшӹмӹдäм провэрäйӹдä.

347·538	436·213	694·372	649·285	754·328
619·871	346·435	526·329	742·458	847·452
589·483	458·472	765·436	863·521	976·689

315. Примэрвлäм рэшӹдä. Рэшӹмӹдäм провэрäйӹдä.

52 332:356	69 010:515	65 682:534	165 648:714
59 356:418	76 500:612	88 672:652	257 712:826
71 722:329	94 248:357	172 095:447	249 688:529

316.

(24 352 — 22 394)·169	(267 865 + 290 108):117
(3 756 — 1 803)·115	(9 609 + 7 563):(4 878 — 4 560)
(68 034 — 68 590)·246	(79 609 + 68 479):428

317.

4 477:121 + 8 064:112	3 276:273 + 455:35
3 382: 89 + 2 790: 45	13 932:172 + 7 728:112
9 398:254 + 8 004:276	20 916:249 + 8 505:315

318. 2 093: 91 + 2 072:56 3 799:131 + 1 953: 63
3 105: 23 — 980:28 4 224:128 — 2 970:135
3 243:141 + 374:22 3 968:124 + 2 548:182

3 968:31 — 6 225:75
1 624:56 — 693 :63

319. Кӓнӹм томавлӓштӹ ровочыйвлӓлӓн 175 тӓҥгӓдон 21 875 тӓҥгӓӓш вӓрӹм завком нӓлӹн. Маньар ровочый кӓнӹм томашкы кэӓт?

Ти задачым рэшӹдӓ. Отвэттон дӓ пумы числавлӓдон у задачвлӓм ӹшкэ шанэн лыкта дӓ рэшӹдӓ.

320. 124 подводэш 29 760 кӹрпӹцӹм шывштэн нӓҥгэнӹт. Подводы йӹдэ маньар кӹрпӹцӹм оптэнӹт ылын?

Ти задачым рэшӹдӓ. Отвэттон дӓ пумы числавлӓдон у задачым ӹшкэ шанэн лыкта дӓ рэшӹдӓ.

План дӓ кымдэм.

321. Корным анжыктымы планышты 100 *м* вӓрэш 1 *см* нӓлмӹ. Корнын кытшым шотайэн лыкта.

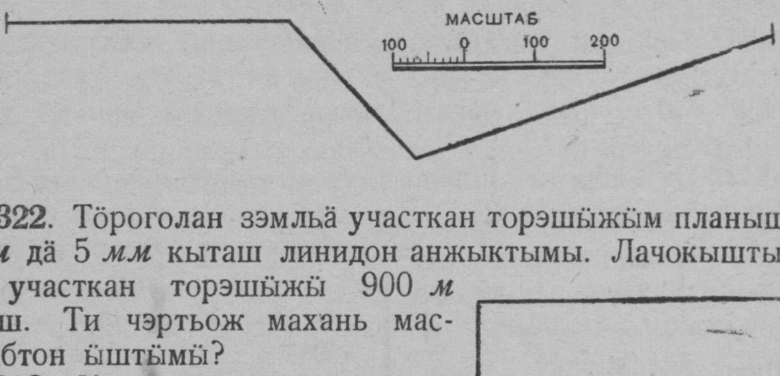

322. Тӧроголан зэмльӓ участкан торэшӹжӹм планышты 4 *см* дӓ 5 *мм* кыташ линидон анжыктымы. Лачокыштыжы ти участкан торэшӹжӹ 900 *м* ылэш. Ти чэртьож махань масштабтон ӹштӹмӹ?

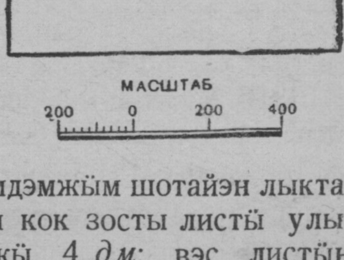

323. Кавштавичӹн планышты 200 *м* вӓрэш 1 *см* нӓлмӹ. Кавштавичӹн кымдэмжӹм шотайэн лыкташ кэлэш.

324. Тӧроголашын кытшы планышты 8 *см*, лачокыштыжы — 40 *м*. Тӧроголашын торэшӹжӹ планышты 6 *см*. Ти тӧроголашын кымдэмжӹм шотайэн лыкта.

325. Школын мастьэрскойышты кок зосты листӹ улы. Ик листӹн кытшы 2 *м*, торэшӹжӹ 4 *дм*; вэс листӹн

кытшы 3 *м*, торэшӹжӹ 5 *дм*. Совокышкы 1 *кв. дм* зосты пыра гӹнь, ти зосты листӹгӹц маньар мадыш совок лäктэш?

326. Ик хаӈган кытшы 6 *м*, торэшӹжӹ 25 *см*; вэс хаӈган кытшы 7 *м*, торэшӹжӹ 20 *см*. Ик хаӈган кымдэмжӹ вэс хаӈган кымдэмгӹц маньары шукы?

327. Кӹдэжӹн кӱкшӹцшӹ 4 *м*. Ик стэньäн кытшы 7 *м* дä 5 *дм*, вэсӹн — 3 *м*. Амасавлä дä окньавлä 12 *кв. м* вäрӹм нäлӹт. 3 *кв. м* кымдыкэш 1 пач шпальэр кэлэш гӹнь, ти кӹдэж кльэйӹмäшкӹ маньар пач шпальэр пыра?

328. Вольык пичӹм кӹртни листӹдон лэвэдäш кэлэш. Ик вэл лэвäшӹн кытшы 64 *м*, торэшӹжӹ 12 *м* дä 5 *дм*. 4 *кв. м* кымдыкым лэвэдäш 5 листӹ кэлэш гӹнь, вольык пичӹ лэвäшӹшкӹ маньар кӹртни листӹ пыра?

329. Стэньäн кытшы 17 *м* дä 5 *дм*, кӱкшӹцшӹ 4 *м*. 1 *кв. м* кымдык стэньäшкӹ 255 кӹрпӹц пыра гӹнь, ти стэньäшкӹ маньар кӹрпӹц пырэн?

330. Сэньӹкэш кӹрпӹц сэдӹрäм вäкшäш кэлэш. Сэньӹкӹн кытшы 5 *м* дä 4 *дм*, торэшӹжӹ 3 *м* дä 8 *дм*. Кӹрпӹцӹн кытшы 3 *дм*, торэшӹжӹ 1 *дм*. Сэньӹкэш сэдӹрä вäкшäш маньар кӹрпӹц кэрäл лиэш?

331. Хаӈгадон сэдӹрäм вäкшäш кэлэш. Хаӈган кытшы 5 *м* дä 4 *дм*, торэшӹжӹ 2 *м*. Хаӈган кытшы 6 *м*, торэшӹжӹ 2 *дм* лиэш гӹнь, сэдӹрä вäкшäш маньар хаӈга кэрäл лиэш?

332. Октьäбрски социалистичэски рэвольуци йактэ 5 эдэмäн ровочый сэмньä 5 *м* дä 6 *дм* кыташ дä 4 *м* дä 5 *дм* торэшäн кӹдэжӹштӹ ӹлэн. Ӹндэ тэхэнь сэмньä кок кӹдэжӹштӹ ӹлä. Ик кӹдэжӹн кымдэмжӹ 25 *кв. м* дä 40 *кв. дм*, вэс кӹдэжӹн кымдэмжӹ 19 *кв. м* дä 80 *кв. дм*. Сэмньäштӹш каждый чльэнӹн ӹлӹмӹ вäр кымдэмжӹ маньары шукэмӹн?

Кыт	Торэш	Кымдэм
100 *м*	1 *м*	
50 *м*	2 *м*	
25 *м*	4 *м*	
20 *м*	5 *м*	
10 *м*	10 *м*	

333. Таблицӹштӹ 5 тӧроголаш фигурын кытшым дä торэшӹжӹм анжыктымы. Ти фигурвлäн кымдэмӹштӹм пӹтäри квадратный мэтрвлäдон шотайэн лыкта, вара арвлäдон.

334. Квадратный мэтрвлӓшкӹ тыгыдэмдӹдӓ: 2 *а*; 5 *а*; 40 *а*; 2 *а* дӓ 36 *кв. м*; 3 *а* *дӓ* 8 *кв. м*; 12 *а* дӓ 20 *кв. м*;

335. Шалдыра висӓвлӓшкӹ сӓртӹдӓ: 300 *кв. м*; 500 *кв. м*; 260 *кв. м*; 409 *кв. м*; 675 *кв. м*.

336. Таблицӹштӹ кут тӧроголаш фигурын кытшым дӓ торэшӹжӹм пумы. Ти фигурвлӓн кымдэмӹштӹм пӹтӓри квадратный мэтрвлӓдон, вара гэктарвлӓдон шотайэн лыкта.

Кыт	Торэш	Кымдэм
1 000 *м*	10 *м*	
625 *м*	16 *м*	
500 *м*	20 *м*	
400 *м*	25 *м*	
200 *м*	50 *м*	
100 *м*	100 *м*	

337. Арвлӓшкӹ дӓ квадратный мэтрвлӓшкӹ тыгыдэмдӹдӓ: 3 *га*; 7 *га*; 4 *га* дӓ 85 *а*; 2 *га* дӓ 60 *а*; 1 *га* дӓ 7 *а*.

338. Шалдыра висӓвлӓшкӹ сӓртӹдӓ: 500 *а*; 800 *а*; 215 *а*; 348 *а*; 460 *а*; 305 *а*; 1 504 *а*; 2 748 *а*; 5 700 *кв. м*; 86 900 *кв. м*; 50 356 *кв. м*; 304 840 *кв. м*.

339. Зэмльӓ участкан кытшы 96 *м*, торэшӹжӹ 75 *м*. Ти участкаэш 864 йӓктӹ кушкын шагалын. 1 *а* кымдэмӓн участкаэш маньар пушӓҥгӹ кушкэш?

340. Тӧроголан нырын кытшы 250 *м*, торэшӹжӹ 200 *м*. Ик гэктарышкы 30 *т* намозым лыктыт. Ик возышкы 750 *кг* намозым опташ лиэш гӹнь, ти нырэш маньар возы намозым лыкташ кэлэш?

341. Тӧроголан зэмльӓ участкан кытшы 375 *м*, торэшӹжӹ 80 *м*. Гэктар йӹдэ 1 400 пушӓҥгӹ кушкэш. Ти участкаэш кушшы пушӓҥгӹвлӓм 60 эдэмӓн льэс рошы артьэл рошашлык. Ик эдэм маньар пушӓҥгӹм рошашлык?

342. Льэс участкан кытшы 2 *км*, торэшӹжӹ 500 *м*. Ти участкашты 43 200 кубомэтр пу лӓктӹн. 15 *га* шӹргӹ участкашты маньар кубомэтр пу лӓктэш?

343. Совхозышты хлопокым ӱдэнӹт. Хлопок ӱдӹмӹ зэмльӓ участкан кытшы 1 *км* дӓ 250 *м*, торэшӹжӹ 600 *м*. Ик гэктарышты 875 *кг* ӹлӹкшӹ хлопокым погэнӹт. Волокнон лэлӹцшӹ ӹлӹкшӹ хлопокын кым пайышты ик пай ылэш.

Совхоз маньар волокном плучайэн?

Проста тыгыдэмвлä.

I.

344. Цэла полосашты маньар пэлы̆, маньар цэрпэт, маньар осмушка?

$\frac{1}{2}$-шты̆ маньар цэрпэт? $\frac{1}{4}$-шты̆ маньар осмушка? $\frac{3}{4}$-шты̆ маньар осмушка? $\frac{1}{2}$-шты̆ маньар осмушка?

345. $\frac{2}{4}$-гы̆ц маньар пэлы̆м ы̆штäш лиэш? $\frac{4}{8}$-гы̆ц?

346. $\frac{2}{8}$-гы̆ц маньар цэрпэты̆м ы̆штäш лиэш? $\frac{4}{8}$-гы̆ц? $\frac{6}{8}$-гы̆ц?

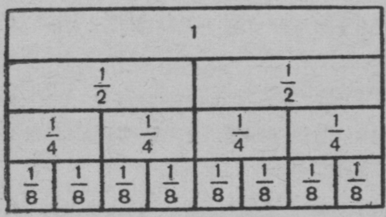

347. Примэрвлäм сирэн нäлдä. Сиры̆дэ кодымы числавлäм шы̆ндыдä.

$\frac{1}{2}=\frac{}{4}$ $\frac{1}{2}=\frac{}{8}$ $\frac{1}{4}=\frac{}{8}$ $\frac{3}{4}=\frac{}{8}$ $\frac{2}{4}=\frac{}{8}$

$\frac{2}{4}=\frac{}{2}$ $\frac{4}{8}=\frac{}{2}$ $\frac{4}{8}=\frac{}{4}$ $\frac{2}{8}=\frac{}{4}$ $\frac{6}{8}=\frac{}{4}$

348. Вэды̆рäшкы̆ пы̆тäри пэлэ йактэ вы̆ды̆м оптэны̆т, вара эчэ $\frac{1}{4}$ вэды̆рäм опталыныт. Вэды̆рäн махань пайжы вы̆дäн ылэш?

349. Пионьэр цäшäк пэлäкы̆шты̆ пионьэрски клубышты ылын, $\frac{3}{4}$ цäш урокым йäмды̆лэн. Клубышты ылмашэш дä урок йäмды̆лы̆мäшэш пионьэр маньар вэрэмäм эртäрэн?

350. $1\frac{1}{8}$ *кг* шы̆рäты̆м ўм дä $\frac{3}{4}$ *кг* кӱты̆м ўм нäлы̆ны̆т. Маньар *кг* ўм нäлы̆ны̆т?

351. Ик корзин кы̆цкы̆жы̆ $2\frac{3}{8}$ килограммым шывшэш, вэсы̆жы̆ $3\frac{1}{4}$ килограммым. Кок корзин кы̆цкы̆ маньар *кг* лэлы̆цäш ылыт?

352. Пэчэньӹн йӓшӹк 10 килограммым шывшэш, пэчэньӹдӹм йӓшӹк $\frac{5}{8}$ килограммым шывшэш. Ирсӓ пэчэньӹжӹ маньар килограмм?

353. Той кострульын лэлӹцшӹ $2\frac{3}{4}$ *кг*, чайньӹкӹн $\frac{1}{8}$ *кг* чӹдӹрӓк. Той чайньӹк маньар килограммым шывшэш?

354. $3\frac{1}{2}$ кубомэтр пум нӓлӹнӹт; $1\frac{1}{4}$ кубомэтрӹм йылатэнӹт. Маньар кубомэтр пу кодын?

355. Пэл кавштавичэш турим шӹндӹмӹ. $\frac{1}{4}$-эш кавштам, $\frac{1}{8}$-эш охырам, котшы вӓрэшӹжӹ мол овощвлӓм шӹндӹмӹ. Кавштавичӹн маньар пайэшӹжӹ мол овощвлӓм шӹндӹмӹ?

356. Котшы матьэри лаштыквлӓм кымытым выжалэнӹт. Пӹтӓриш лаштыкышты 3 *м* ылын, кокшышты пӹтӓришӹштӹшкӹц $\frac{3}{4}$ *м* чӹдӹрӓк, кымшышты кокшыштышкӹц $\frac{5}{8}$ *м* чӹдӹрӓк. Кымшы лаштыкышты маньар мэтр?

357. Кок кӹдэжэш шпальэрӹм сӹрэнӹт. Ик кӹдэжӹшкӹ $18\frac{1}{4}$ пач шпальэр пырэн, вэсӹшкӹ $1\frac{1}{2}$ пач чӹдӹрӓк. Кок кӹдэж кльэйӹмӓшкӹ маньар пач шпальэр пырэн?

358. $\frac{1}{2}+\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}+\frac{1}{8}$ $\frac{3}{4}+\frac{1}{8}$ $\frac{1}{4}+\frac{5}{8}$ $\frac{3}{8}+\frac{1}{2}$

$\frac{3}{4}-\frac{1}{2}$ $\frac{5}{8}-\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}-\frac{3}{8}$ $\frac{7}{8}-\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}-\frac{5}{8}$

359. $\frac{1}{2}+\frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}+\frac{1}{4}$ $\frac{1}{8}+\frac{7}{8}$ $\frac{3}{8}+\frac{5}{8}$ $\frac{7}{8}+\frac{1}{8}$

$1-\frac{1}{2}$ $1-\frac{3}{4}$ $1-\frac{5}{8}$ $1-\frac{1}{8}$ $1-\frac{7}{8}$

360. $\frac{1}{2}+\frac{3}{4}$ $\frac{1}{2}+\frac{7}{8}$ $\frac{3}{4}+\frac{3}{8}$ $\frac{1}{4}+\frac{7}{8}$ $\frac{3}{4}+\frac{5}{8}$

$1\frac{1}{4}-\frac{1}{2}$ $1\frac{1}{8}-\frac{1}{2}$ $1\frac{3}{8}-\frac{3}{4}$ $1\frac{1}{8}-\frac{1}{4}$ $1\frac{5}{1}-\frac{3}{4}$

361. $1\frac{3}{4}+\frac{1}{2}$ $2\frac{1}{2}+\frac{5}{8}$ $2\frac{7}{8}+\frac{3}{4}$ $3\frac{7}{8}+\frac{1}{2}$

$2\frac{1}{2}-\frac{3}{4}$ $3\frac{1}{8}-\frac{1}{2}$ $2\frac{1}{4}-\frac{5}{8}$ $2\frac{3}{4}-\frac{7}{8}$

362. $2\frac{1}{2}+1\frac{3}{4}$ $\quad 3\frac{7}{8}+2\frac{1}{2}$ $\quad 3\frac{3}{4}+1\frac{5}{8}$ $\quad 2\frac{3}{8}+1\frac{3}{4}$

$3\frac{1}{4}-1\frac{1}{2}$ $\quad 4\frac{1}{2}-2\frac{7}{8}$ $\quad 5\frac{1}{4}-3\frac{5}{8}$ $\quad 4\frac{3}{4}-1\frac{7}{8}$

II.

363. Цэла полосашты маньар кымыташ пай, маньар луаткокташ пай? $\frac{1}{3}$-шты маньар кудыташ пай? $\frac{2}{3}$ шты?

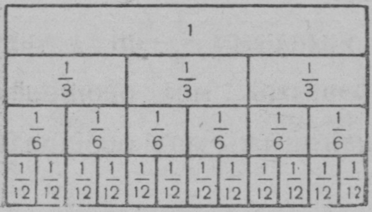

$\frac{1}{6}$ - шты маньар луаткокташ пай? $\frac{1}{3}$-шты? $\frac{2}{3}$-шты? $\frac{5}{6}$-шты?

364. $\frac{2}{6}$-гӹц маньар кымыташ пайым ӹштӓш лиэш? $\frac{4}{6}$-гӹц?

365. $\frac{4}{12}$-гӹц маньар кымыташ лиэш? $\frac{8}{12}$-гӹц?

366. $\frac{2}{12}$-гӹц маньар кымыташ пайым ӹштӓш лиэш? $\frac{4}{12}$-гӹц? $\frac{6}{12}$-гӹц? $\frac{8}{12}$-гӹц?

367. Ти примэрвлӓм сирэн нӓлдӓ. Сирӹдэ кодым числавлӓм сирӹдӓ.

$\frac{1}{3}=\frac{\quad}{6}$ $\quad \frac{1}{3}=\frac{\quad}{12}$ $\quad \frac{1}{6}=\frac{\quad}{12}$ $\quad \frac{2}{3}=\frac{\quad}{12}$ $\quad \frac{5}{6}=\frac{\quad}{12}$ $\quad \frac{2}{3}=\frac{\quad}{6}$

$\frac{2}{12}=\frac{\quad}{6}$ $\quad \frac{4}{12}=\frac{\quad}{3}$ $\quad \frac{2}{6}=\frac{\quad}{3}$ $\quad \frac{8}{12}=\frac{\quad}{3}$ $\quad \frac{6}{12}=\frac{\quad}{6}$ $\quad \frac{8}{12}=\frac{\quad}{6}$

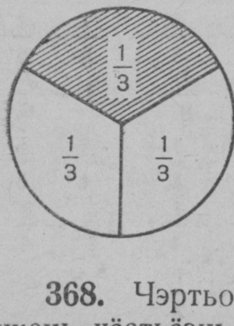

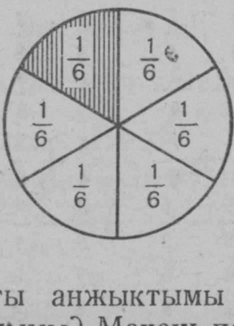

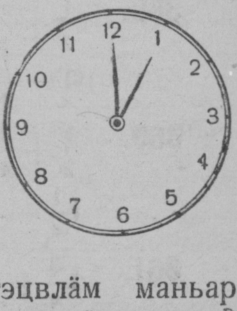

368. Чэртьожышты анжыктымы йӹргэцвлӓм маньар иканъ чӓстьӓэш пайылымы? Маханъ пайвлӓ плучайалтыныт? Каждый йӹргэцӹн маханъ чӓстьӓштӹ шимэмдӹмӹ?

369. 6 *см* кыташ вэлӓн квадратым ӹштӹдӓ дӓ 6 иканьчӓстьӓэш пайылыда, вара $\frac{1}{6}$ дӓ $\frac{5}{6}$ йишкӹц йиш чиӓвлӓдон чиӓлтӹдӓ.

370. Ти цифэрблат маньар икань чӓстьӓэш пайылымы? Тэхэнь чӓстьӓ йӹргэцӹн махань пайжы ылэш?

371. 5 минутышты кого стрэла йӹргэцӹн махань чӓстьӓжӹм кэӓ? 15 минутышты? $\frac{3}{12}$-шты маньар цэрпэт?

372. 30 минутышты кого стрэла йӹргэцӹн махань чӓстьӓжӹм кэӓ? $\frac{6}{12}$-гӹц маньар пэлӹм ӹштӓш лиэш?

373. 10 минутышты кого стрэла йӹргэцӹн махань чӓстьӓжӹм кэӓ? 20 минутышты? 40 минутышты махань чӓстьӓм кэӓ?

374. Тымэньшӹ $\frac{2}{3}$ цӓш общэствовэдьэньӹм дӓ ӹшкэ йӹлмӹ тымэньмӹ урокым йӓмдӹлэн, $\frac{1}{6}$ цӓш задачым рэшэн. Маньар вэрэмӓ тымэньӹн?

375. Ровочый пӓшӓ ӹштӹмӹ тӓржӹн $\frac{2}{3}$ качмашэш дӓ ватьэр тӓрэш шӓвӓ, $\frac{1}{6}$ выргэм нӓлмӓшкӹ, $\frac{1}{12}$ книгӓвлӓ нӓлмӓшкӹ. Мол вӓрэ шӓвӓшӹжӹ пӓшӓ тӓржӹн махань чӓстьӓжӹ кодэш?

376. Булочныйӹшкы ик грузовик киндӹм кандэнӹт. Обэд йактэ $\frac{1}{6}$ ош сыкырым дӓ $\frac{2}{3}$ шим сыкырым выжалэнӹт. Кандым киндӹн махань чӓстьӓжӹ выжалэн шоктымы агыл?

377. Столовыйыш пайым плучайэнӹт. Пэлжӹм санзалтэнӹт, $\frac{1}{6}$ -дон обэдӹм шолтэнӹт. Кандым пайын махань чӓстьӓжӹ санзалтыдэ кодын?

378. Ик станцигӹц вэс станци йактэ скорый пойэзд $1\frac{2}{3}$ цӓш кэн, пассажирски пойэзд скорый пойэздгӹц $\frac{5}{6}$ цӓш шукы кэн, товарный пойэзд пассажирскигӹц $1\frac{7}{12}$ цӓш шукы кэн. Ик станцигӹц вэс станци йактэ товарный пойэзд маньар вэрэмӓ кэн?

379. $\frac{1}{3}+\frac{2}{3}$ $\frac{1}{6}+\frac{5}{6}$ $\frac{1}{12}+\frac{5}{12}$ $\frac{1}{12}+\frac{7}{12}$ $\frac{5}{12}+\frac{7}{12}$

$1-\frac{2}{3}$ $1-\frac{5}{6}$ $1-\frac{5}{12}$ $1-\frac{7}{12}$ $1-\frac{11}{12}$

380. $\frac{1}{3}+\frac{1}{6}$ $\frac{1}{3}+\frac{1}{12}$ $\frac{1}{6}+\frac{1}{12}$ $\frac{1}{3}+\frac{5}{12}$ $\frac{1}{6}+\frac{7}{12}$

$\frac{2}{3}-\frac{1}{6}$ $\frac{5}{6}-\frac{1}{3}$ $\frac{7}{12}-\frac{1}{3}$ $\frac{2}{3}-\frac{5}{12}$ $\frac{5}{6}-\frac{7}{12}$

381. $\frac{2}{3}+\frac{5}{6}$ $\frac{2}{3}+\frac{7}{12}$ $\frac{5}{6}+\frac{5}{12}$ $\frac{11}{12}+\frac{1}{6}$ $\frac{7}{12}+\frac{5}{6}$

$1\frac{1}{3}-\frac{5}{6}$ $1\frac{1}{12}-\frac{2}{3}$ $1\frac{1}{12}-\frac{5}{6}$ $1\frac{1}{6}-\frac{7}{12}$ $1\frac{5}{6}-\frac{11}{12}$

382. $1\frac{5}{6}+\frac{1}{3}$ $2\frac{5}{12}+\frac{2}{3}$ $3\frac{7}{12}+\frac{5}{6}$ $4\frac{5}{6}+\frac{11}{12}$

$2\frac{1}{6}-\frac{2}{3}$ $3\frac{1}{3}-\frac{5}{6}$ $5\frac{1}{6}-\frac{7}{12}$ $6\frac{1}{12}-\frac{1}{3}$

383. $2\frac{1}{3}+1\frac{5}{6}$ $3\frac{1}{3}+2\frac{11}{12}$ $3\frac{5}{6}+1\frac{7}{12}$ $2\frac{11}{12}+4\frac{5}{6}$

$3\frac{2}{3}+1\frac{5}{6}$ $4\frac{1}{3}+1\frac{7}{12}$ $5\frac{1}{6}+2\frac{5}{12}$ $7\frac{1}{12}+1\frac{5}{6}$

III.

384. Цэла полосашты маньар вӹзӹтäш пай, маньар луаш пай?

385. $\frac{1}{5}$-штӹ маньар луаш пай, $\frac{2}{5}$-штӹ? $\frac{3}{5}$-штӹ? $\frac{4}{5}$-штӹ?

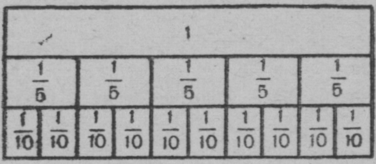

386. $\frac{2}{10}$-гӹц, маньар вӹзӹтäш пайым ӹштäш лиэш? $\frac{4}{10}$-гӹц? $\frac{6}{10}$-гӹц? $\frac{8}{10}$-гӹц?

387. Ти примэрвлäм сирэн нäлдä. Сирӹдэ кодым числавлäм сирӹдä.

$\frac{1}{5}=\frac{\ }{10}$ $\frac{2}{5}=\frac{\ }{10}$ $\frac{3}{5}-\frac{\ }{10}$ $\frac{4}{5}-\frac{\ }{10}$ $\frac{5}{5}-\frac{\ }{10}$

$\frac{8}{10}=\frac{\ }{5}$ $\frac{6}{10}=\frac{\ }{5}$ $\frac{4}{10}=\frac{\ }{5}$ $\frac{2}{10}=\frac{\ }{5}$ $\frac{10}{10}=\frac{\ }{5}$

388. Манарын кытшы $10\frac{1}{2}$ *см*, торэшӹжӹ $3\frac{1}{10}$ *см*. Манарын кытшы торэшӹжӹгӹц маньар *см* шукырак?

389. Ик книгӓ нӓлмӹ тӓрэш $1\frac{1}{5}$ тӓҥӓм тӱлэнӹт, вэс книгӓ тӓрэш $2\frac{3}{5}$ тӓҥӓм дӓ кымшы книгӓ тӓрэшӹжӹ ти кок книгӓ ӓккӹц $3\frac{1}{10}$ тӓҥӓ чӹдӹрӓкӹм тӱлэнӹт. Кымшы книгӓ нӓлмӹ тӓрэш маньар оксам тӱлэнӹт?

390. $7\frac{1}{10}$ *м* ӹштӹрӓштон кок костьумым ыргэнӹт. Ик костьумышкы $3\frac{2}{5}$ *м* сукна пырэн. Вэс костьумышкыжы маньар *м* сукна пырэн?

391. Кым книгӓ тӓрэш $7\frac{1}{10}$ тӓҥӓм тӱлэнӹт. Ик книгӓн ӓкшӹ $2\frac{2}{5}$ тӓҥӓ, вэс книгӓн $3\frac{4}{5}$ тӓҥӓ. Кымшы книгӓжӹм маньар тӓҥӓэш нӓлӹнӹт?

392. $\frac{1}{5}+\frac{3}{5}$ $\frac{4}{5}+\frac{1}{5}$ $\frac{1}{10}+\frac{3}{10}$ $\frac{3}{10}+\frac{7}{10}$ $\frac{1}{10}+\frac{9}{10}$

$\frac{4}{5}-\frac{1}{5}$ $1-\frac{4}{5}$ $\frac{7}{10}-\frac{3}{10}$ $1-\frac{7}{10}$ $1-\frac{9}{10}$

393. $\frac{1}{5}+\frac{1}{10}$ $\frac{3}{5}+\frac{1}{10}$ $\frac{1}{5}+\frac{3}{10}$ $\frac{1}{5}+\frac{7}{10}$ $\frac{2}{5}+\frac{3}{10}$

$\frac{2}{5}-\frac{1}{10}$ $\frac{4}{5}-\frac{3}{10}$ $\frac{7}{10}-\frac{2}{5}$ $\frac{4}{5}-\frac{7}{10}$ $\frac{9}{10}-\frac{4}{5}$

394. $\frac{3}{5}+\frac{7}{10}$ $\frac{4}{5}+\frac{9}{10}$ $1\frac{2}{5}+\frac{3}{10}$ $2\frac{3}{5}+\frac{7}{10}$

$1\frac{1}{10}-\frac{2}{5}$ $1\frac{1}{5}-\frac{7}{10}$ $3\frac{2}{5}-\frac{9}{10}$ $4\frac{1}{5}-\frac{3}{10}$

395. $2\frac{1}{5}+3\frac{3}{10}$ $1\frac{7}{10}+2\frac{3}{5}$ $2\frac{3}{10}+3\frac{4}{5}$ $3\frac{9}{10}+2\frac{2}{10}$

$6\frac{1}{10}-2\frac{1}{5}$ $7\frac{1}{5}-3\frac{7}{10}$ $5\frac{3}{10}-2\frac{4}{5}$ $8\frac{2}{5}-4\frac{9}{10}$

IV.

396. Баскэтболла матмы площадкын кытшы 48 *м*, торэшӹжӹ кытын $\frac{5}{8}$ чӓстьӓжӹ ылэш. Тидӹн кымдэмжӹм шотайэн лыкта.

397. $\frac{7}{8}$ *га* нырым ӱдäш кэлэш. Ик гэктарышкы 120 *кг* пӹрцӹ пыра. Ӱдäш маньар *кг* пӹрцӹ кэлэш?

398. Киттон ӱдӹмӹ годым ик гэктарэш 150 *кг* ыржам ӱдäт. Машинäдон ӱдӹмӹ годым киттон ӱдӹмӹ шотын $\frac{4}{5}$ ыржам ӱдäт. Машинäдон ӱдӹмӹ годым гэктар йӹдэ маньар *кг* ыржам утыктат?

399. Ик служышы тӹлзӹштӹ 240 тäҥäм плучайа. Пӹтäри тӹдӹ тӹлзäш пäшä тäржӹн $\frac{2}{3}$-эшӹжӹ зайомым сылэн, вара эчэ $\frac{1}{6}$-эш зайомым сылэн. Служышы маньар тäҥääш зайомым сылэн?

400. Гэрманьышты нӹл эдэмäн сэмньä тӹлзӹштӹ 96 тäҥäдон ӹлэн лäктӹн кэрдэш. Ньэмӹц ровочый ик тӹлзӹштӹ тинäр оксан $\frac{7}{12}$ ровотайа. Ровочый сэмньäлäн тӹлзӹ йӹдэ маньар окса ак ситӹ?

401. Италиштӹ пäшä тäрӹм пӹтäри $\frac{2}{5}$ валтымы ылын, вара эчэ $\frac{1}{10}$. Пäшä тäр валтымэшкӹ тӹлзэш 60 тäҥäм плучайышы ровочыйын пäшä тäржӹ ӹндэ маханьы?

402. 1932 ин Польшышты 450 000 эдэм пäшäдӹмӹ ылын. Тӹ шотышты $\frac{4}{5}$ эдэм палшыкым плучайыдэлыт. Польшышты маньар ровочый ӹлäш кэрäл оксадэ ӹлэн?

403. МОПР йäчэйкӹлäн пользэш вэчэрӹм школы ӹштэн дä 180 тäҥäм погэн. Тинäр оксашты $\frac{1}{6}$ вэчэр ӹштӹмäшкӹ шäпнэн, моложы МОПР йäчэйкӹлäн кодын. Школы МОПР йäчэйкӹлäн маньар оксам сдайэн?

404. Школышты 660 тымэньшӹ: ти шотышты $\frac{7}{12}$ пионьэр дä $\frac{1}{6}$ комсомольэц. Ти школышты маньар пионьэр дä комсомольэц тымэньӹт?

405. 1248-н $\frac{3}{5}$, $\frac{5}{8}$ дä $\frac{7}{8}$ мода. 25 350-н $\frac{3}{5}$ дä $\frac{7}{10}$ мода.

406. 14 880-н $\frac{2}{3}$, $\frac{5}{6}$ дä $\frac{11}{12}$ мода. 35 750-н $\frac{2}{5}$ дä $\frac{9}{10}$ мода.

НЫЛЫМШЫ ГЛАВА.

Ышышты шукэмдымäш.

407. 3 *кг* шавынь 1 тäҥä дä 26 копэкым ышта. 11 *кг* шавынь маньарым ыштä?

408. 11 тьэтрадьым дä кызым 8 тäҥä дä 40 копэкэш нäлынят. Тьэтрадь 55 копэкäш ылэш. Кызы тäрэш маньар оксам тўлымы?

409. Садын торэшыжы 11 *м*. Кытшы торэшыжыгыц 12 *м* шукырак. Садын кымдэмжым шотайэн лыкта.

410.

14·11	25·11	33·11	37·11	73·11	99·11
22·11	45·11	26·11	46·11	82·11	120·11
21·11	34·11	44·11	55·11	91·11	220·11
43·11	52·11	71·11	64·11	98·11	350·11

411. 5 *л* крäсин 1 тäҥä дä 55 копэкым ыштä. 9 *л* крäсин маньарым ыштä?

412. 20 книгä тäрэш 17 тäҥäм тўлэныт. 19 книгä тäрэш маньар оксам тўлымы?

413.

24·9	120·9	200·9	155·19	3 000·19
25·9	140·9	230·9	444·19	5 000·19
32·9	160·9	350·9	562·19	6 000·19

414. 1 *ц* ыжар шудыгыц 25 *кг* кукшы шуды лäктэш. 99 *ц* ыжар шудыгыц маньар кукшы шуды лäктэш?

415. 3 гэктаргыц 48 *ц* шуды лäктэш. 99 гэктаргыц маньар шуды лäктэш?

416.

19·99	44·99	200·99	320·99	3 000·99
23·99	55·99	300·99	510·99	5 000·99
32·99	66·99	400·99	720·99	6 000·99

417. Йäслышкы кэчэш 30 *л* шышэрым кандат. 19 кэчышты маньар *л* шышэрым кандат?

418. Школы коопэративышты 29 кызы дä 39 крандашын вуйэш чиктымы улы. Ик кызын äкшы 85 копэк, ик крандаш вуйэш чиктымын äкшы 12 копэк. Кызывлä дä крандашвлä вуйэш чиктымывлä цилäжы маньар оксааш ылыт?

419. 2 *кг* итын нўшмыгыц 398 *г* итынў лäктэш. 3 килограмм итын нўшмыгыц маньар итынў лäктэш?

420. Колхозышты 199 колхозньык ылын. Ик и эртӹмӹкӹ 2 гӓнӓ шукы лин, эчэ ик и эртӹмӹкӹ колхозышкы 250 эдэм пырэн. Маньар колхозньык лин?

421. Машинӓдон ӱдӹмӹ годым 1 гэктарэш 149 *кг* пӹрцӹ кэлэш, шӓвэн ӱдӹмӹ годым 199 *кг*. Шӓвэн ӱдӹмӹ годым 5 гэктарэш маньар *кг* пӹрцӹм йамдат?

422.

24·19	29·15	22·39	39·12	12·59	79·3
25·19	19·24	24·39	49·21	16·59	89·5
32·19	39·23	26·39	29·24	23·69	99·8

Шукы знакан числавлӓм шукэмдӹмӓштӹ частный случыйвлӓ

I.

423. Тӧроголан нырын кытшы 706 *м*, торэшӹжӹ 354 *м*. Пэл нырэш ыржам ӱдӓт, $\frac{1}{3}$-эш шӓдӓңгӹм, котшэшӹжӹ — шожым. Маньар квадратный мэтрӓн нырэш шожым ӱдӓт?

424. Тӧроголан нырын кытшы 860 *м*, торэшӹжӹ 245 *м*. $\frac{1}{10}$ нырэш итӹнӹм ӱдӓт, $\frac{1}{5}$-эш шожым, котшэшӹжӹ — шӓдӓңгӹм. Маханъ кымдэмӓн нырэш шӓдӓңгӹм ӱдӓт?

425.

207·125	406·638	620·364	750·364	408·375
305·284	708·574	330·235	530·258	805·469
509·511	604·178	250·367	820·326	520·852

426.

750·364	204·372	700·345	307·372	670·852
540·267	309·263	800·456	506·298	507·736
830·385	705·467	600·567	809·351	900·774

427. 1 гэктарэш шӹльӹм 180 килограммым, шожым 140 килограммым ӱдӓт. 218 гэктарэш шӹльӹм дӓ 147 гэктарэш шожым ӱдӓш маньар вырлыкым йамдӹлӓш кэлэш?

428. 265 *т* кыныжан шӓдӓңгӹм дӓ 194 *т* йажо шӓдӓңгӹм ирӹктэнӹт.

Ик *т* кыныжан шӓдӓңгӹгӹц 905 *кг* ирэ шӓдӓңгӹ лӓктӹн, ик *т* йажо шӓдӓңгӹгӹцшӹ 23 *кг* шукырак лӓктӹн. Цилӓ шӓдӓңгӹгӹцшӹ маньар ирэ пӹрцӹ лӓктӹн?

II.

429. 1931 ин ик колхозышты ударньык 280 пӓшӓгэчӹм ровотайэн. Ик пӓшӓгэчэш 39 копэкӹм тӱлэнӹт. 1932 ин йажо ударньыквлӓ 350 пӓшӓгэчӹ рӓдӹ ровотайэнӹт. Ик пӓшӓгэчэш 1 тӓҥгӓ дӓ 80 копэкӹм тӱлэнӹт. Колхозньыкын ик йӓш дохотшы маньары шукэмӹн?

430. Ик колхозньыкын сэмньӓжӹ 460 пӓшӓгэчӹ ровотайэн, вэсӹн — 70 пӓшӓгэчӹ шукым ровотайэн. Пӓшӓгэчэш 2 тӓҥгӓ дӓ 45 копэкӹм тӱлэнӹт. Ти кок сэмньӓн доходыштым пӓлӓш.

431.	627·360	278·410	160·430	800·320	853·520
	328·250	367·240	370·540	600·560	696·310
	456·360	584·820	380·370	400·740	890·850
432.	430·270	560·240	300·380	600·200	906·560
	708·340	870·460	700·490	400·300	730·730
	840·450	980.520	200·580	700·500	600·830

433. Совхозышты 720 шарык. Ик иштӹ изи йиш шарыккӹц 800 *г* мижӹм тӹрэдӹт, кого йиш шарыккӹц 1120 граммым. Совхозышты цилӓ шарыккӹц 633 *кг* дӓ 600 *г* мижӹм тӹрэдӹнӹт. Совхозышты маньар изи йиш шарык дӓ маньар кого йиш шарык улы?

434. Шӹшэр-товар фэрмӹштӹ (МТФ) ышкал ик иштӹ 1700 *л* шӹшэрӹм пуа. Тинӓр шӹшэрӹштӹ $\frac{7}{10}$ товарный шӹшэр лӓктэш. Йэдиноличньыкӹн ышкалжы 1270 *л* шӹшэрӹм пуа, тӹнӓр шӹшэрӹштӹ $\frac{1}{5}$ товарный шӹшэр лӓктэш. Шӹшэр-товар фэрмӹштӹ 340 ышкал йэдиноличньыквлӓн тӹнӓр ышкалгӹц маньар уты шӹшэрӹм пуа?

III.

435. Книгӓштӹ 108 страницӹ, страницӹштӹ 2500 буква. Тӹжэм буквам киттон погаш 1 тӓҥгӓ дӓ 20 копэк кэлэш, погым машинӓдон погымашэш — 70 коп. Ти книгӓм киттон погымыкы, машинӓдон погымыгӹц маньар шэргэш шагалэш?

436. Книгӓштӹ 205 страницӹ, страницӹштӹ 40 строка, строкашты 50 буква. Погышы кэчэш лу тӹжэм буквам пога. Ти книгӓм погаш маньар пӓшӓгэчӹ кэлэш?

437.	345·203	538·206	437.706	871·405	554.408
	356·307	647·403	532·604	894·709	876·506
	428·306	754·309	698.807	953·804	723·902
438.	123·206	502·304	530.209	800·402	657·509
	356·307	307·208	760·304	600·508	609·504
	588·406	405.407	820·506	700·607	950·705

439. Пумага ӹштӹм фабрикӹштӹ ик ровочый кэчӹ мычкышты 67 *кг* дӓ 600 *г* пумагам ровотайэн лыктын. Тӓҥӓшэн ӹштӓш тӹҥӓлмӹкӹ, каждый ровочый 81 *кг* рӓдӹ ӹштэн лыкташ тӹҥӓлӹн. 205 ровочыйан ударный цэхӹн ӹштэн лыкмашыжы маньары шукэмӹн?

440. 1 *т* коксышты ирсӓ шӱгӹц пасна 58 *кг* ломыж дӓ 6 *кг* сирӓ улы. 1 *т* чугунлан 1 *т* кокс кэлэш гӹнь, 308 *т* чугуным шӹрӓтӓш маньар ирсӓ шӱ кэрӓл лиэш?

Шукы знакан числавлӓм пайылымашты частный случыйвлӓ.

I.

441. 865 хозӓйства колхозыш пижӹнӹт. Колхозышкы пырымэшкӹ каждый хозӓйства ик иштӹ 220 тӓҥӓ доходым нӓлэш ылын. Колхозын общый дохотшы 346 000 тӓҥӓ лин. Хозӓйства йӹдэ дохот маньары шукэмӹн?

442. Ударньык колхозышты 320 пӓшӓгэчӹм вазыктэн. Ти пӓшӓгэчӹвлӓ тӓрэш тӹдӹлӓн 896 *кг* киндӹм пуэнӹт. Ударньыкын сэмньӓштӹш мол эдэмвлӓжӹ 270 пӓшӓгэчӹм вазыктэнӹт гӹнь, тӹдӹн сэмньӓжӹ цилӓжӹ маньар *кг* киндӹм плучайа?

443.	14 960:374	42 000:280	36 000:720	80 000:320
	27 360:456	43 200:360	40 800:240	72 800:560
	58 940:842	58 800:420	56 100:330	163 200:510
	60 750:675	97 200:540	73 800:410	295 200:720
444.	37 546:250	336 485:623	136 087:243	545 621:678
	89 297:372	529 983:791	239 773:379	651 638:749
	162 278:427	785 924:845	318 759:425	839 046:874
	236 092·562	858 041:964	434 285:517	907 486:926

445. Магазинӹшкӹ 215 мэшӓк лашашым дӓ 120 мэшӓк турим кандэнӹт. Цилӓжӹ 22 *т* 500 *кг*. Ик мэшӓк тури ик

мэшӓк лашашкӹц 20 *кг* лэлӹ. Маньар лашашым дӓ маньар турим кандымы?

446. Ик грузчик 220 икань тьукым намалын, вэсӹ 200 тьукым. Цилӓ тьукшы 32 *т* дӓ 600 *кг* лэлӹц ылэш. Кокшы грузчикӹн тьуквлӓжӹ пӹтӓриш тьуквлӓгӹц 5 *кг* рӓдӹ куштылгырак. Каждый грузчикӹн тьук лэлӹцӹштӹм пӓлӓш кэлэш.

II.

447. Совхозын нырым пышкыдэмдӹмӓшкӹ 6032 *т* намозыдон 22 *т* дӓ 880 *кг* химичэски удобрэньӹ пырэн. Ик гэктарышкы 110 *кг* химичэски удобрэньӹ пырэн. Ик гэктарышкы маньар намозым лыктыныт?

448. Совхозышты рӓдӹдон ӱдӹмӹ машинӓдон 1 гэктарэш 149 *кг* пӹрцӹм ӱдэнӹт, цилӓжӹ 20 *т* дӓ 413 *кг* пӹрцӹм ӱдэнӹт. Шӓвэн ӱдӹмӹ годым 1 гэктарышкы 199 *кг* пӹрцӹ пыра. Рӓдӹдон ӱдӹмӹ машинӓ маньар пӹрцӹм утыктэн?

449.

70 380:345	73 851·717	102 010:505	273 609:301
76 750:250	60 195·659	151 102:301	203 412:506
36 900:180	21 115·205	141 303:703	156 672:512
67 312:112	61 712·304	164 024:808	207 834:517

450.

132 066·638	489 636·609	733 647·183	208 656·207
240 645·789	640 342·706	729 744·276	436 981·109
335 762·827	568 935·807	380 268·378	616 435·205
460 748·916	548 432·908	917 656·457	619 854:309

451. Завот ик иштӹ 42 920 кубомэтр пум дӓ 28 500 *т* кӱ шӱм пӹтӓрӓ. 5 кубомэтр пу вӓрэш ик тонн кӱ шӱ кэлэш. Завотын 54 864 кубомэтр пужы вэлэ улы. Тӹ пу маньар кэчэш ситӓ? (Ик иштӹ 365 кэчӹ).

Диаграммым лытмаш дӓ чэртьӹмӓш.

452. СССР-ӹштӹ 1932 ин вагонвлӓм пландон лыкташ сӧрӹмӹм дӓ лачок лыктын шоктымым диаграммэш анжыктымы.

Чэртьожышты 1 *см* кӱкшӹцӓш столбик 5 000 вагоным анжыкта. 2 *мм* кӱкшӹцӓш столбик маньар вагоным анжыкта?

Диаграммышты столбиквлӓн кӱкшыцышты тӧр анжыктымы ӓль агыл, провэрӓйӹдӓ. Диаграммы мам анжыкта, тӹдӹм ынгылдарыда. Маньар вагоным плангӹц утым ӹштӹмӹ?

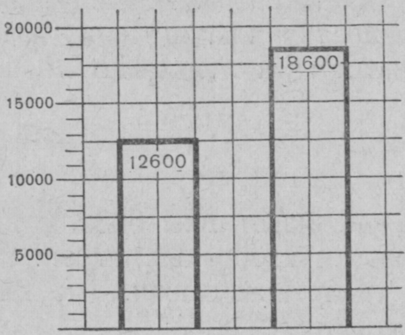

СССР-ӹштӹ паровозвлӓм лыкмаш

Ивлӓ	Паровоз шот
1919	72
1928	548
1932	844

453. Таблицӹм лытта. 100 паровоз вӓрэш 1 сантимэтрӹм нӓлдӓ дӓ диаграммым чэртьӹдӓ.

Чэртьожышты 1 *мм* маньар паровозым анжыкта? Столбик йӹдэ маньар *мм* лишӓшлык?

Ивлӓ	Кытшы *км* шоттон
1913	58 500
1928	76 900
1932	86 200

Столбиквлӓм лытмы годым, 2 паровозым воксэок лыдаш акэл, 8 паровоз вӓрэш 10 паровозым нӓлмӹлӓ; 4 паровозым анжыкташ кэлэш гӹнь, столбикэш $\frac{1}{2}$ миллимэтрӹм нӓлӓш кэлэш.

454. Ти таблицӹшкӹ анжэн СССР-ӹштӹ кӹртни корны кушмын диаграммым чэртьӹдӓ.

Чэртьожышты 10 000 *км* вӓрэш 1 *см* нӓлдӓ. Пӹтӓри столбик кытвлӓм миллимэтрдон шотайэн лыкта, вара диаграммым чэртьӹдӓ.

Цилӓ дьэйствиӓн задачвлӓ дӓ примэрвлӓ.

455. „Гигант“ пӹрцӹ совхоз 1932 ин шӹжӹм 32 325 гэктарым ӱдэн, 1933 ин шошым 44 100 гэктарым ӱдэн. Зэрновойдон — 38 000 *га* ӱдӹмӹ, пропашнойдон — 6 100 *га*. Мол нырэшӹжӹ кэчӹнӱшмӹм ӱдӹмӹ. Совхозышты маньар гэктарэш кэчӹнӱшмӹм ӱдӹмӹ?

456. Горьковски автозавот ӹшкэ коопхозшыгӹц 3 725 *т* турим дӓ кавштам плучайэн. Турижӹ кавштагӹц 1 525 *т*

шукы, мол овощвлäжӹ туригӹц 663 *т* чӹдӹ. Зовот цилäжӹ маньар *т* овощым плучайэн?

457. СССР-ӹштӹ ик районышты 112 385 *га* зэмльä. Рэвольуци йактэ помэшӹквлä кидӹштӹ 34 600 *га* ылын, цэркӹвлä дä мынастирвлä кидӹштӹ 1 345 *га*, государствы кидӹштӹ 42 948 *га*. Мол зэмльäжӹ хрэсäньвлä кидӹштӹ ылын. Ӹндэ районыштыш хрэсäньвлäн йарал зэмльäштӹ 91 396 *га* дä йардымы зэмльäштӹ 4 129 *га*. Рэвольуци лимӹкӹ хрэсäньвлäн зэмльä маньары шукэмӹн?

458. Кубомэтр кож пум йылатымыкы, пу лэлӹцкӹц 5 гäнä куштылгы шӳ лäктэш. 9 кубомэтр кож пум йылатэнӹт. Кубомэтр пун лэлӹцшӹ 450 *кг* ылэш гӹнь, тинäр пугӹц маньар *кг* шӳ лäктэш?

459. 100 *кг* сакыр ушмангӹц 7 *кг* сакыр лäктэш. Сакыр заводышкы пӹтäри 450 *ц* ушманым кандэнӹт, вара тӹ кандым дорц 3 гäнä шукы ушманым кандэнӹт. Кандым сакыр ушмангӹц маньар сакыр лäктӹн?

460. Рэвольуци йактэ ровочыйын ик и мычкы ровотайымы оксажы 980 тäҥä ылын. Кӹзӹт тӹнäмшӹ дорц 3 пай шукы лин. Рэвольуци йактэ цэхӹштӹ 65 эдэм ровотайэнӹт ылын, кӹзӹт 2 пай шукын ровотайат. Цэхӹн ик и мычкы ровотайэн лыкмашыжы маньар тäҥä шукэмӹн?

461. 1931 ин завот 375 токарный станокым ӹштэн лыктын, 1932 ин тӹ и готшыгӹц $^1/_3$ шукым. 1932 ин завот маньар токарный станокым ӹштэн лыктын?

462. Колхозышты цилäжӹ 11 280 *ц* пӹрцӹм погэнӹт. Ик гэктарышты 12 *ц* пӹрцӹ лäктӹн. Вэс иэш колхозын зэмльäжӹ пэрвишӹ дорц $^1/_4$ шукэмӹн. Вэс иэш колхозын зэмльäжӹ маньар гэктар лин?

463. Войэнный караплышты 12 кого пушка. Тэхэнь пушкан снарäд лэлӹцшӹ 1000 *кг*. Снарäд шушашлык порохын лэлӹцшӹ снарäд лэлӹцӹн $^2/_5$ ылэш. Каждый пушкагӹц 5 гäнä лӳэнӹт. Маньар порохым пӹтäрӹмӹ?

464. 1923 ин мäнмäн пашкуды сäндäлӹквлäштӹ 32 войэнный завот ылын. Тӹ завотвлäштӹ 28 300 эдэм ровотайэн. 1931 иэш 124 завот шукэмӹн. Завот йӹдэ 946 эдэм рäдӹ ровотайэнӹт. Пашкуды сäндäлӹквлäштӹш войэнный завотвлäштӹ маньар ровочый шукэмӹн?

465. Совхозын ик садышты каждый шӱдӹ пушäҥӹ шотышты олмаву мол пушäҥӹвлäгӹц 46 чӹдӹ ылын. Ӹндэжӹ каждый шӱдӹ пушäҥӹ шотышты 67 олмаву лин. 10 000 пушäҥӹ шотышты цилäжӹ маньар олмаву шукэмӹн?

466. Минсккӹц Владивосток йактэ 9760 *км*. Мэридианын кытшы 40000 *км*. Кыдыжы дӓ маньары кужы: вадывэл вэцӹн ирвэл вэкӹ СССР-ӹн шывшылтмашыжы ӓль экватырдон польус ложы?

467. Экватырын кытшы 40000 *км*. Кэчэш 25 *км* йалын кэн, тӹлзӹштӹ 5 кэчӹм кӓнэн, ти корным (расстойаньым) маньар вэрэмӓштӹ кэн шоаш лиэш?

468. Экватырын кытшы 40000 *км*. Цӓшэш 160 *км* аэроплан кэӓ дӓ кэмӹжӹ годым 10 цӓшӹм шагалмашвлӓэш эртӓрӓ гӹнь, ти корным маньар вэрэмӓштӹ кэн шокта?

469. Узбэкистаныштыш ик колхозышты 750 *га*-эш хлопокым ӱдӓт. 1931 ин ти кымдэмгӹц 10500 *ц* хлопокым погэнӹт. 1932 ин план шоттон 12000 *ц* хлопокым погышашлык ылыныт. Плангӹц утым 1500 цэнтньэрӹм погэнӹт. 1932 ин 1931 и готшыгӹц 1 гэктарыштыш хлопок шачыш маньар цэнтньэр шукэмӹн?

470. 1931 ин РСФСР-ӹштӹ 798 МТС ылын дӓ тӹштӹ 26334 трактыр ылын. Мол сойузный рэспубликвлӓштӹ 430 МТС дӓ 20210 трактыр ылын. Кыштыжы дӓ маньар трактыр МТС йӹдэ шукы: РСФСР-ӹштӹжӹ ӓль сойузный рэспубликвлӓштӹжӹ?

471. Колхоз организуйымы годым 16 хозӓйства ылын. Ти колхоз ик иштӹ 3040 тӓҥӓ доходым плучайэн. Кӹзӹт тӹ колхозышты 108 хозӓйства. Ик иштӹ пӓшӓгэчӹвлӓ тӓрэш 66096 тӓҥӓм тӱлэнӹт. Хозӓйства йӹдэ ик иаш дохот маньары шукэмӹн?

472. Воровский лӹмӓн красноармэйски коммунышты 638 эдэм. Коммунарвлӓн ровотайэн лыкмы ик иаш оксашты 765600 тӓҥӓ, кэчӓш пӓшӓгэчӹ тӓр — 3 тӓҥӓ. Каждый коммунар маньар пӓшӓгэчӹм ровотайэн вазыктэн? (Икпораткан шотайымашты).

473. 1929 игӹц 1932 и йактэ АСШ-ышты 108000 торгэйӹш прэдприйати панкрутьалтын: 1930 ин 1929 и готшыгӹц 4000 шукы; 1931 ин 1930 и готшыгӹц 2000 шукы; 1932 ин 1931 и готшыгӹц 4000 шукы. АСШ-шты и йӹдэ маньар прэдприйати питӹргэн миэн?

474. Италиштӹш мэталлистӹн сэк шукы окса плучайымашыжы 75 тӓҥӓ погына. Тӱлӹмӓшвлӓшкӹ пӓшӓ тӓр оксан $^{1}/_{6}$ кэӓ. Италиштӹ килограмм сыкыр тӓрэш 25 копэкӹм тӱлӓт. Ик эдэмлӓн кэчэш 400 *г* киндӹм шотайымыкы сыкыр тӓрэш шӓвӹмӹгӹц пасна, 3 эдэмӓн сэмньӓлӓн мол вӓрэ шӓвӓшӹжӹ маньар окса кодэш?

475. Ик гэктарышты 9 *ц* ыржа лӓктэш. Ик *ц* ыржагӹц 75 *кг* лашаш лиэш. Задачым шанэн лыкта: задачышты зэмльӓ участка лижӹ, ик гэктарышты ыржа лӓктӹшӹм анжыктыда дӓ ик *ц* ыржагӹц маньар лашаш лимӹ лижӹ.

476. Пӹтӓриш пӓтильэткӹ тӹҥӓлмӹ годым 68 домны 8 364 тонным суткашты шӹрӓтӓт ылын. Патильэткӹ пӹтӹмӹ годым 102 домны кэчэш 17 340 тонным шӹрӓтэнӹт. Ти задачэш вопросым мода дӓ рэшӹдӓ.

477.

$35\cdot6-19\cdot8+168:3$	$(237+456)+(460-460):10$
$456:6+94\cdot5-29\cdot4$	$(349+497)-(24\cdot25):8$
$92\cdot8-77\cdot9+324:6$	$(1\,000-208):8+(34\cdot12):3$
$315:5+39-460:5$	$(748+237)-(95\cdot9):5$

478

$2\,327\cdot6+6\,517:49-9\,579$

$8\,523:9+5\,348\cdot6-15\,994$

$1\,634\cdot87+427\cdot609-2\,836$

$25\,876:575+239\,552:394$

$805\,434:906+406\cdot907-280\,573$

$(10\,000-8\,492)\cdot(276\,318:903)$

$(90\,302-47\,598)-(500\,315:235)$

$8014-(132\cdot54)+(44892:36)$

795.

$690+x=2\,135$	$3\,247-x=2059$
$4\,258+x=6\,035$	$7\,028-x=4979$
$x+7\,628=9\,010$	$x-6\,837=9\,485$
$x+9\,364=14021$	$x-9\,084=27\,096$
$x+8\,257=23\,100$	$x-15\,729=9\,673$

Висӹмӓшвлӓ.

480. Баскэтболла матмы площадкы тӧроголаш форман ылэш. Кытшы 33 *м* дӓ 6 *дм*, торэшӹжӹ 10 *м*. 4 *м* вӓрэш 1 *см* нӓлӓш дӓ планым чэртьӓш кэлэш. Планышты ик миллимэтр маньар мэтрӹм анжыкташ тӹҥӓлэш?

Пар	Ыржа	Шыльы	Викӹ	Тури
			Кльэвӹр	Шож

481. Чэртьожышты 20 *м* вӓрэш 1 сантимэтрӹм нӓлмӹ. Пар, ыржа, шӹльӹ, кльэвӹр, викӹ, шож дӓ тури нырвлӓн кымдэмӹштӹм шотайэн лыкта.

482. Кавштавичӹн кымдэмжӹ 8 000 *кв. м.* Ти кымдэмӹн пэлэшӹжӹ кавштам шӹндӹмӹ, $^{1}/_{4}$-эшӹжӹ морком, мол йӹрӓнвлӓэшӹжӹ йакшар ушманым. Йакшар ушманым маньар квадратный мэтр вӓрэш шӹндӹмӹ?

483. Тӧроголан участкан кытшы 540 *м*, торэшӹжӹ 320 *м.* Ти участкан $^{4}/_{5}$ шагалым вӓр ылэш. Шотайаш куштылгы лимӓн масштабым нӓлӹн, ти участкан планжым чэртьӹдӓ. Шагалым вӓрӹн кымдэмжӹм шотайыда.

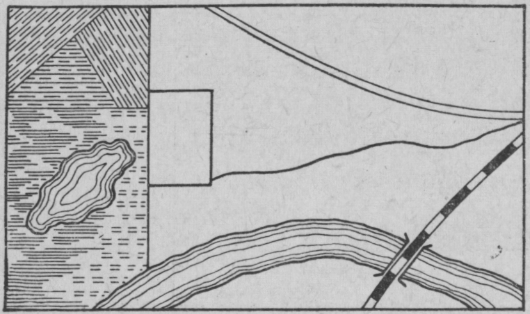

484. Эккэрӹм, вэхӹм дӓ рульэткӹм ӓль кэрэмӹм нӓлдӓӓт, вольа вӓрэш 30 *м* вэлӓн квадратым ӹштӹдӓ.

485. Вольа вӓрэш тӧроголашым ӹштӹдӓ. Кытшы 25 *м* лижӹ, торэшӹжӹ 15 *м.*

486. Тӧроголашым ӹштӓш кэлэш. Кытшы 28 *м*, торэшӹжӹ 12 *м* лижӹ.

487. Зэмльӓ вӹлӓн 1 *кв.* мэтрӹм висэн нӓлдӓ; 1 арым.

488. Планышты 100 *м* вӓрэш 1 сантимэтрӹм нӓлмӹ. Масштабым анжэн, пӧрттон кавштавичӹ вӓрӹм шотайэн лыкта. Пӧрттон кӹвэр лом, пӧрттон кӹртни корны лом шотайэн лыкта.

ОТВЭТВЛА.

23. 4 *дм.*
24. 1 *м* дä 52 *см.*
34. 486 мäнгы.
35. 85 *м.*
36. 120 *м.*
61. 3 *кг.*
64. 97 *см* дä 8 *мм.*
65. 127 *см* дä 5 *мм.*
76. 10 гäнä.
84. 150 книгä; 120 кн.
85. 1 тäнгä дä 10 коп.; 15 коп.
86. 20 коп.
87. 330 *г*; 170 *г.*
163. 740 рэльс.
169. 65 520 кубомэтр.
170. 1 328 мэшäк.
171. 2 328 пушäнгы.
174. 8 832 ровочый; 1 104 служышы.
175. 16 050 *т*; 2 675 *т.*
179. 1 784 *т*; 3 568 *т*; 7 136 *т.*
180. 3 197 *т*; 6 394 *т*; 9 591 *т.*
193. 15 цäш дä 12 мин.
219. 24 коп.
221. 1 840 *кв. м.*
223. 5 796 *кв. м.*
231. 2 тäнгä дä 75 коп.; 1 тäнгä дä 27 коп.
232. 80 *кг*; 48 *кг.*
241. 47 *ц* дä 84 *кг.*
243. 102 *кг.*
248. 58 вагон.
277. 10 гäнä.
278. 15 гäнä.
292. 3 225 *м.*
299. 275 пойэзд.
300. 16 074 *кв. м.*
305. 637 328 тäнгä.
306. 50 750 тäнгä.
307. 51 эдэм.
308. 46 мин.
312. 15 *км.*
313. 30 *км.*
322. 20 *м* вäрэш 1 *мм.*
324. 1 200 *кв. м.*
325. 230 совок.
326. 10 *кв. дм.*
327. 24 лаштык.
328. 2 000 листы.
329. 17 850 кырпыц.
330. 684 кырпыц.
331. 9 ханга.
332. 4 *кв. м.*
339. 12 пушäнгы.
340. 200 возы.
341. 70 пушäнгы.
342. 6 480 кубомэтр.
343. 21 875 *кг.*
399. 200 тäнгä.
400. 40 тäнгä.
401. 30 тäнгä.
427. 59 *т* дä 820 *кг.*
428. 419 *т* дä 857 *кг.*
433. 540 проста шарык.
434. 318 240 *л.*
435. 135 тäнгä.
436. 41 кэчы.
440. 288 *т* дä 288 *кг.*
441. 180 тäнгä.
442. 1 652 *кг.*
444. Пайылалтшы 150, котшы 46; пайылалтшы 240, котшы 17.
445. 9 *т* дä 600 *кг*; 12 *т* дä 900 *кг.*
446. 17 *т* дä 600 *кг*; 15 *т.*
447. 29 *т.*
448. 6 *т* дä 850 *кг.*
451. 108 кэчы.
456. 4 162 *т.*
459. 12 *т* дä 600 *кг.*
460. 318 500 тäнгä.
461. 500 станок.
462. 1 175 *га.*
463. 24 *т.*
464. 119 276 ровочый.
465. 4 000 олмаву.
466. Экватыр дорц польус йактэ 240 *км* шукы.
467. 5 и дä 4 тылзы.
468. 260 цäш.
469. 4 *ц.*
470. Сойузный рэспубликвлäшты 14 трактыр шукы.
471. 422 тäнгä.
472. 400 пäшäгэчы.
473. 1929 ин 22 000 прэдприйати.
474. 53 тäнгä дä 50 коп.

ВУЙЛЫМАШ.

ПЫТӒРИШ ГЛАВА.

Стр.

Ышышты 1 000 йактэ пиштӹмӓш дӓ лыкмаш 3
1 000 йактэ сирэн пиштӹмӓш дӓ лыкмаш 4
1 000 йактэ ик знакан числаэш шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш 5
Тӧроголаш дӓ квадрат 6
Тӧроголан фигурвлӓм масштабтон чэртӹмӓш 7
1 000 йактэ 10-эш, луанвлӓэш шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш 8
1 000 йактэ кок знакан числаэш шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш 9
1 000 йактэ кым знакан числаэш пайылымаш 10
1 000 йактэ цилӓ дьэйствидон рэшӹмӹ задачвлӓ 11
1 000 000 йактэ номырлымаш 12
Шукы знакан числавлӓм пиштӹмӓш 15
Шукы знакан числавлӓм лыкмаш 17

КОКШЫ ГЛАВА.

Ышышты шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш 19
Шукы знакан числам ик знакан числаэш шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш 20
Шукы знакан числам 10-эш дӓ луанвлӓэш шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш 22
Шукы знакан числам кок знакан числаэш шукэмдӹмӓш . . 24
Квадратный висӓвлӓ 25
Шукы знакан числам кок знакан числаэш пайылымаш . . . 27
Жэпӹм шотайымаш 30

КЫМШЫ ГЛАВА.

Ышышты шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш 32
Шукы знакан числам 100-эш, шӱдӓнвлӓэш шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш 33
Шукы знакан числам кым знакан числаэш шукэмдӹмӓш дӓ пайылымаш 35
План дӓ кымдэм 37
Проста тыгыдэмвлӓ 40

НЫЛЫ̆МШЫ ГЛАВА.

Ышышты шукэмды̆мӓш 47
Шукы знакан числавлӓм шукэмды̆мӓшты̆ частный случыйвлӓ 48
Шукы знакан числавлӓм пайылымашты частный случыйвлӓ 50
Диаграммым лытмаш дӓ чэртьы̆мӓш 51
Цилӓ дьэйствиӓн задачвлӓ дӓ примэрвлӓ 52
Висы̆мӓшвлӓ 55

Н. С. Попова. СБОРНИК АРИФМЕТИЧЕСКИХ ЗАДАЧ и УПРАЖНЕНИЙ, ч. I для третьего класса начальной школы.
Перевод *Петровой В. П.*
Государственное Учебно-Педагогическое издательство, Москва, 1937 г.

Отв. редактор перевода *Фирсов С.*
Техн. ред. *Кириллова Е.*
Корректор *Семенов В.*

Сдано в набор 8/II-1937 г.; подписано к печати 3/IV 1937 г.
Формат бумаги $62 \times 94^1/_{16}$. Тираж 1000 экз.
Изд. листов $3^3/_4$. Бум. листов $1^7/_8$. Авт. листов 2,75.
56 000 тип. знаков в печ. листе.
Бумага № 2 Горьковской бумфабрики.

Инд. У. 1. н. Учгиз № 8496.
Цена без переплета 25 коп.; переплет 15 коп.
Уполномоченный Главлита. № Б-15451

Заказ № 108.
17 ф-ка нац. книги ОГИЗ'а РСФСР треста «Полиграфкнига»
Москва, Шлюзовая наб., д. № 10.

Ц. 1937 г.
Акт № 136
Вкладн. л.

Акшы 40 коп.
Цена 40 коп.

У. I. н.

№ 4970

Мар. г.
3-547/1

Н. С. ПОПОВА

СБОРНИК АРИФМЕТИЧЕСКИХ ЗАДАЧ И УПРАЖНЕНИЙ

ЧАСТЬ I

для 3 класса начальной школы

На горно-марийском языке